

RITAT OCH BERÄTTAT
FRÅN
1930- OCH 1940-TALET

LIDEN

MINA UPPVÄXTÅR

AV INGEMAR ÅSLIN

FÖRORD

Under arbetet med min föregående skrift "Lätt sôm häver'n säxxtischu" och där jag ser på nödåren 1867-1868 i Liden föddes tanken att teckna ner **egna** minnen och upplevelser från uppväxtåren i Liden. Från 1930- och 1940 talet. Att ur minnets gömslen plocka fram olika episoder som inträffat under de första tjugo levnadsåren av mitt liv. Och att göra det på det mål som var vårt. Det jag växte upp med.

Jag kände ett behov att få komma ur alla gamla anteckningar, protokoll, tidningsartiklar och andra källor som under lång tid styrt min tillvaro. Att få jobba **med mig själv** som källa.

Parallelt med dessa tankar löpte ett annat spår. Att med hjälp av några teckningar, och text till dessa, visa och berätta hur det kunde se ut och vara i mitt gamla Liden. Att låta text och bild stötta varandra och på så sätt åstadkomma ytterligare en dimension. Miljöer och händelser av olika slag. Som inte nödvändigtvis behövde vara kopplade till mig och vårt utan som speglade olika sidor av Liden på 1930- och 1940 tal.

Att teckna och måla har följt mig allt sedan barnsben. Mer eller mindre beronde på de möjligheter som stått till buds. Motiven har merendels haft sitt ursprung i Liden. Åtskilligt av innehållet i en eventuell skrift fanns alltså.

Resultatet av ovanstående funderingar håller du just nu i din hand. "Ritat och berättat från uppväxtåren i Liden". Min fjortonde skrift sedan 1987 med innehåll -helt eller delvis- kopplat till Liden. Totalt har cirka 1500 sidor producerats!

Det kan synas märkligt att jag valt att återge den rena berättat-delen på mål. Mål lämpar sig ju knappast för skriven form. De speciella "ljudsensationer" som är en del av det gamla Liden-mål, jag växt upp med, går inte att återge på ett riktigt sätt med enbart vårt alfabet till hjälp. Trots vetskap om detta har jag ändå valt mål som uttrycksform när jag berättar mina minnen. Det ger anledning att ställa frågan Varför?

Jo! För mig är Språket (läs: målet) en del av Upplevelsen! I början försökte jag använda normalsvenska för att återge mina minnen. Det fungerade inte. Orden kändes inte riktiga! Låg inte rätt i munnen! Jag återgav något som jag inte upplevt! Jag tycker också det visar hur vi påverkas av vår uppväxtmiljö. Hur den präglar oss. Inte minst språkmässigt. Än mer märkligt förefaller det mig vara -som i närmare 40 år haft hela landet som arbetsområde- att det gamla målet ligger lagrat i minnet. Färdigt att användas utan någon som helst "uppräkningskurs"!

Det måste naturligtvis till hjälptecken av olika slag för att kunna återge något som liknar det gamla målet. Den dialekt som jag envisas att använda. Jag har begränsat hjälptecknen till tre. Tre som jag anser helt nödvändiga för att återge språkets melodi och must. Apropå must förekommer svordomar här och var. Försök överse med dessa. Svordomar hade oftare karaktären av förstärkningsord, kraftuttryck än förbannelse, svörord etc. Svordomen måste ses i sitt sammanslutning.

Så till hjälptecknen och några enkla tillämpningsövningar som klargör deras funktion

SMDA

INNEHÅLL.

å = uttalas som långt öppet a. Ex. hage/hagå, bakom/bakå, fast/fast, hade/haddå	5
ö = uttalas som grumligt å-jjud Ex. runt/rönt, bröt;bröt, upp/öpp, mörker/mörker	6
L = uttalas som grumligt l Ex. gärden/gåLn, munna/mumLå, kvällsmat/äftvål, härdbrödkanten/hölbrökmänner, älg/älLi	7
Några ex. på ord där flera tecken ingår: hjälpte/jälptå, höll/höll, kvällsmat/äftvål, hövlig/hövLi	8
Några enkla meningar: E värnätt ysst i nära Bäckfläkämry (En värnatt öster och norr om Backflakamryan) Snöfl äkkå'n glöddå på oss börni mörkrå (Snöfläckarna såg på oss borta i mörkret)	10
Sam blötå på röm litta väkkert (sedan vattna dom lieg grann)	11
Hä jo!Lå litta på viktå (Det gjorde lite lit på vikten)	12
Jälptå oss tell å schöLå börnt blö n (Hjälpte oss att skoja bort blodet)	13
Frosså hiddå nöpå telL rekktitt (Frosten hade slagit till ordentligt)	14
Några enkla meningar: Huset	15
Bysmeden	16
Kloka gubbar och gummor	17
Ett gammalt botemedel	18
Musikanter	19
Närlische	20
Stenhuggare	21
Huset	22
Nödragning	23
Kolare	24
Söder	25
Husets	26
Bysmeden	27
Kloka gubbar och gummor	28
Ett gammalt botemedel	29
Musikanter	30
Närlische	31
Berättat	32
Föndringen	33
Lykkå vä m bärå panninger ä Ni färå släfft s på betå	34
Hä vä tönnt mä lekksakrä n	35
Hu söm sät öppatter bjärkå	36
Klännå vörä	37
Förstå ju!LkLäpp n jä koffitä	38
Nä hä bär stå öpp i stäga n	39
Två läer mä kokkosbölLer	40
Nä larinna vörä'n döddå	41
IndalLshro n	42
GåmmelLtämtå söm allti'n lämntå	43
Skvällerbyttå	44
Första järrp'n	45
Nä vi tyvvittå på bio n	46
Messömmärfässt	47
LökäLnyhetå n	48
Husa	49

å = uttalas som långt öppet a.
Ex. hage/hagå, bakom/bakå, fast/fast, hade/haddå

ö = uttalas som grumligt å-jjud
Ex. runt/rönt, bröt;bröt, upp/öpp, mörker/mörker

L = uttalas som grumligt l
Ex. gärden/gåLn, munna/mumLå, kvällsmat/äftvål

Några ex. på ord där flera tecken ingår:
hjälpte/jälptå, höll/höll, kvällsmat/äftvål, hövlig/hövLi

Några enkla meningar:

E värnätt ysst i nära Bäckfläkämry (En värnatt öster och norr om Backflakamryan)
Snöfl äkkå'n glöddå på oss börni mörkrå (Snöfläckarna såg på oss borta i mörkret)
Sam blötå på röm litta väkkert (sedan vattna dom lieg grann)
Hä jo!Lå litta på viktå (Det gjorde lite lit på vikten)
Jälptå oss tell å schöLå börnt blö n (Hjälpte oss att skoja bort blodet)
Frosså hiddå nöpå telL rekktitt (Frosten hade slagit till ordentligt)

Jag har valt att kortfattat tala om vad varje episod handlar om. Jag tror att det underlättar och ökar tillgängligheten. Ån mer ökar den när du lärt dig de tre hjälpezeichnen. Vi måste hjälpa åt att bevara vårt gamla Lidennål. I annat fall har det snart fallit i glömska.

Sundsvall i november 1995

Ingemar Åslin

Här föddes jag. En lördagskväll i helgmärsringningen. För snart sextiofem är sedan. Med saker-
het vet jag mig ha "smört" - i förebyggande syfte- mot engelska sjukan (även jorddragning har
namn) och i sen barndom ha botats av en "brott å vrespecialist börri byn". Vid trettion års å-
der började jag som springpojke på "Koppra" (Konsum) parallellt med slöjdfortsättningsskola
och "gå å lasa" (konfirmation).

Vuxte upp i ett hem med humor, värme och arbete. Vårt hem var en samlingspunkt. Även när
jag, i tjugosjälern, brot upp från Liden fortsatte många barndomsvänner att hälsa på i vårt
hem. Dar fanns alltid fika och tid att byta några ord. Ett stort tack är jag skyldig min mor och
far. Ingeborg och Sven. Barndomen präglades av trygghet och kärlek även om ekonomin, lik-
som för många andra var svag.

Släggmålā på äxvallenstä n	50	
Nysköna må jusgul släjf n	51	
Bufring	52	
Gräfogel lek	53	
Hälvrör å storpijixer	54	
När'n gecek må tinigå n	55	
Tannläkär' n	56	
Nå sexualhumervisningå kömmå ti byn	57	
Vå vi sang ti smäskölå - å klässå n ätter å	58	
JuLottå	59	
Fisgubb' n	60	
Storsmäll' n ti PrästtjaL' n	61	
N'hörvel	62	
Tröskkningå	63	
Byalagstiftatt' n	64	
Jetingbönå	65	
Båra' n	66	
Forså härå' n	67	
Ydräkung' n	68	
Skoggfriuå	70	
MotorsYkel' n	71	
Köppriå	72	
Forhöra	74	
N'körk-Svämå å Stordixx' n	75	
N'Jesus, höLkakå' n å fisskå' n	76	
N'gått hallå så väl mai Vitträ	77	
Ajj lav' jo	78	
Vörå n jägarixxåm' n	79	
Nå jämstå lardå öss dämså	80	
Liga vörat	81	
Värrt bär å stå å dämså närrst?	82	
Schäkki	83	
Appelsinränggnå	84	
GömnisLå	85	
Färtjå' n	86	
Svärt BLixxt' h	87	
Aljakkå	88	
När'n Arrvid hä kunnå stulå	89	
Inni Aljakkå (Klockarbössan 1)	90	
Nå oxx' n stop (Klockarbössan 2)	91	
Atterätt (Klockarbössan 3)	92	
Stärk-Kässk' n	93	
Nå älja' n javlås må må	94	
E ovärsnatt på Stor-Schäär' n	95	
Yxekässtingå	96	
N'Arnst å storjaddå	97	
Källor	98	

År man född och uppvuxen i Liden innan privatbilar, lättvikarie, motoclyclar, suöskotrar, mopeder och andra fortförkaffningsmedel fanns, eller blev var mans egendom, är det ett begrepp som mer än andra sitter fast förankrat i ryggmärgen:

Uppför

Notdragnings, bada, jaga, plöcka bär, fiska, spela fotboll, "våranna, slittanna, piranna, skölanna", lagga hop ved, åka skidor, springa årenden, leka, och så sminningar - gå på dans och kanske följa en flicka hem- och mycket, mycket annat handlade om - uppfor!

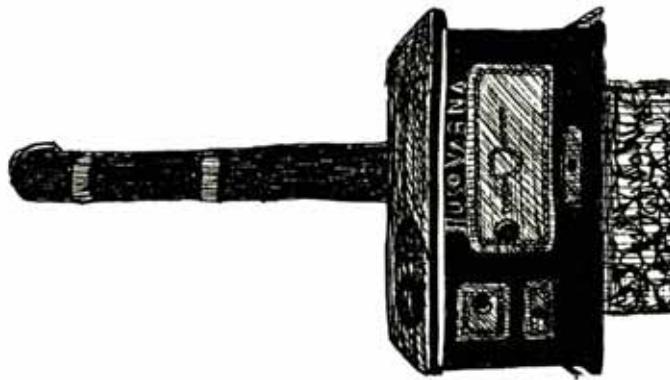
Naturgivis var det utför också. Men man behöver bara möta och se terrasslandskapet i Sunnäs, niplanskapet i Nilshöle. Flygee näfl. ställen samt det ständiga sluttninglandskapet längs i stort sett hela älvdalen för att inse rikigheten av mitt påstående.

Det är egentligen först sedan jag fick råd att skaffa bil som jag till fullo uppskattar dalslängens skönhet. När jag i morthaten petar in en lägre växel och ler åt minnet av Slättbacken, Flygebackarna, Almabacken mfl. Slattnovägen, Dackebrännavägen. Vättabergsvägen mfl. har till sammans med bekväma transportmedel idag helt utplånat begreppet - uppfor. Tack och lov!

Koket var hemmets mittpunkt. Det som allt kretsade kring. Dar merparten av familjens olika aktiviteter ägde rum. Vedspisens var i sin tur kokets mittpunkt. Dels på grund av sin roll vid bak och mattagning dels för sin varmvattenbehållare av koppar och dels naturligtvis som värme-kalla. Koket var egentligen det enda rum där uppvärming skedde kontinuerligt.

Vanligén var spisen av mäktet Husqvarna eller Klaraforsström. Det torde knappast finnas någon i min ålder som inte gjort tjänst vid dessa vedsluksande monster i sin barndom. Det var nämligen en av barnens många uppgifter att ständigt hålla den "bottenlös" vedläдан full.

Var spisen kall hände att det rök in när man gjorde upp eld. Men det fanns motmedel för detta. Lite papper och eld i soltuckan räckte som regel för att skicka iväg "kallluftsproppen" ut ur skorstensspisen. Innan sanggående spantades spänor för morgonen. Det galide att få fyra och varme fort. En kall vintermorgon var det inte många plusgrader i det utkylda koket. I sovrummen eldsades sparsamt. Tjocka täcken, filtar och sovkläder räckte långt. Fintrummet, "Salen", eldsades upp vid jul och någon annan högtid. Vid dessa tillfällen blankades också spisen med den särskilda spissvarta som fanns på "Koppia" och "Nikkies". (Affarer, Konsum och Nikke Nilssons)

Köket var stort och rymligt. Utrustat med ett rejält bord, några stolar och en koksoffa. Ofta var den helt rak i sina linjer men det förekom också mer försigjorda modeller med en och annan krusidull. Den var också biddbar. Vedlädjan stod som regel strax inom dörren. Detta för att inte skrappa ner i onöдан när barnen fyllde den. Några fasta väggskåp. Kanske en liten kladhylla. Man får komma ihåg att fästun saknade uppvärningsanordning varför där var kallt och olampigt att hänga gångkläder i under vintern.

Köket var varmt. Dessutom luktade där ofta gott. I synnerhet vid matlagning, kaffekokning och bak. Då köket var en allas samlingsplats blev samtliga delaktiga av vällukterna. På en bank, eller på väggkonsoler, fanns också den lilla oansenliga radion. Som gick någon liten stund kring ryheter och väder. Det drugde inte att sitta på grøjorna. Dar fanns också väggklockan. Med sin pendel och klang och naturligtvis en väggalmänacka.

Utdragssoffan var tillverkad av rejält virke. Det behövdes. Det var en möbel som ofta nyttjades både natt och dag. På kvällen kunde man ta bort locket var under sängkläderna låg i en låda som gick att dra ut ("utdragssoffa"). Den gav då en eller som man ofta skämtade- två pläser om man var nyfikollovade. På dagen tjänstgjorde den dels som tre-fyra sittplatser vid matbordet och dels som tunnelplats för barnmaskaran.

Det var som sagt bastanta don. Madrassen var fylld med halm även om andra madrass typer förekom. Pottan var ett självklart tillbehör. Fanns inte kommoden med tvättfat och "pottgårge" ställdes den under sängen. Det kan kanske synas oestiskt men det var inte helt problemfritt att rusa ut i kyлан, till ett avsides liggande däss, när man gjöt till sångs och natura behov gjorde sig påminnda.

Nattkläderna var tjocka och varma vilket sannerligen behövdes då det eldades sparsamt.

Jag har nämnt doften av nykokt kaffe. Det finns en än godare doft -och ljud- som jag når som helst kan återkalla i mitt inne. När kaffebörona maldes!

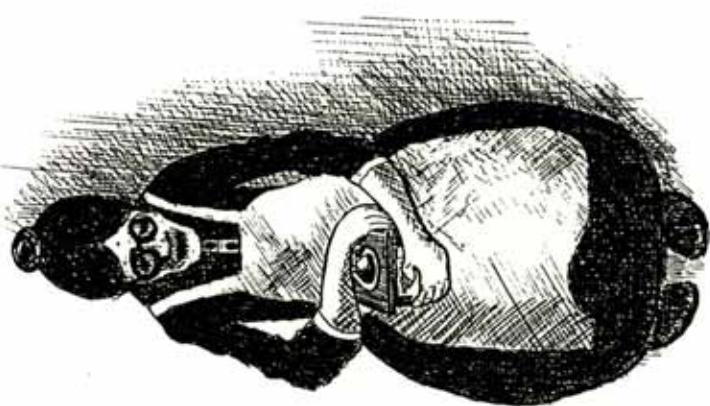
De inhållades på "Koppra" eller Nikkes där de också kunde malas. I stora handvävade kaffekvarnar som stod på diskén i handelsboden. Med ett handgrepp kunde de stallas om från "fint-mellan- grovt". Under min tid som springpojke på "Koppra" (Konsum) ingick bland annat i arbetet att mala kaffe. Det var riktiga högtidsstunder att stå vid kaffekvarnen och veva.

Men minst lika vanligt var att kaffet maldes hemmaväld. Det blev till något av en ritual. När mor -mor tog kaffekvarnen i sitt knä, lade ena handen över veven och drog

Lidens historia är dess kvinnors historia. Det har jag lärt efter ett femtontal småskrifter om just Liden och dess mänmaskor.

Hur skulle männen över huvudaget ha kunnat ägra sig åt skogararbete, flotning, timrings- eller stenarbeten och liknande som krävde tillfälligt bortstötning utan hemmet - utan sina kvinnor? Dessa fantastiska kvinnor som utöver sina egna många sysslor med hem, barn, kreatur, gård mm. orkade axla också sina mäns uppgifter!

Att barnen tidigt, mycket tidigt fick lära sig hjälpa till var naturligt. Modern själv var upptagen från tidig morgon till sen kväll. Kanske var mjölkningstunden -morgon och kväll- hennes enda tillfälle att koppla av?

Aven om enkla, hasudragna slättermaskiner och släptrafisor var vanliga, fanns alltid mannen som slog av med sin lie. Det kunde gälla arbetsutrymme, hemmavid eller "skabbslätt". Kvinnan med sin råfisa hörde ofta till. Raftorna var förr i tiden små konstverk och utgjorde ofta så kallade fastmangsåvor.

Skabbslätt - glesa strän längs diken, runt stenar etc. - togs också tillvara. Framst av äldre torpare. Idag inser jag att det var medvetandet om 1860 talets nödar som låg bakom. Som levde kvar hos dessa våra far- och morföräldrar. Det galldes att ta vara på allt. Minsta strå.

Ånnu in i 1940 talet var fabodar i bruk. Som barn vistades jag nägra sommrar i Svartråbodarna. Jag deltog också i den "buforing" som inleddes sommaren på faboden. Städslad av en bonde i byn att leda dit en yster, svart och vitfläckig kyvga. En stor, blank tväkrona var min lön för detta arbete.

Mitt -och en kamrats- arbete bestod i att bara fram ved och vatten, leta rätt på kor och kalvar som inte behagade komma hem till valven på kvällen samt hjälpa till hålla rent i "fängsa" (lada-gården). I övrigt var vi fria att göra vad vi ville. Metta stenbit i Svartrå. Satta gäddaxaxar i Svart-åtjarn. Metta abborre i Abborrtjarn. Eller något annat. Men kamraten var inget vidare.

Fabodstuntan hölls ofta i kokhuset. Tillverkade ost. Kärmade smör - sedan vi dragit separatorn och skilt av grädden från mjölken. På lördagen kom en man från byn och hämtade ost och smör. Band fast trabytorna på tråmesen och vandrade den långa fabodstigen tillbaka till byn.

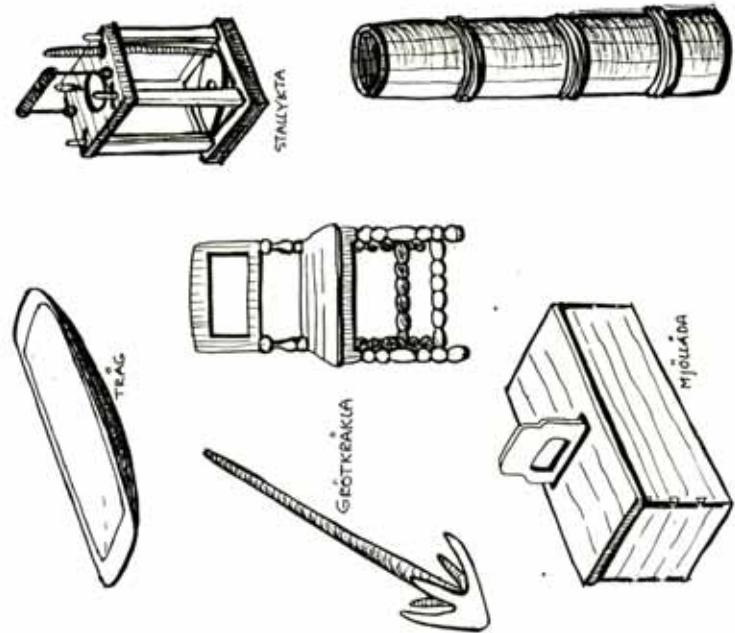
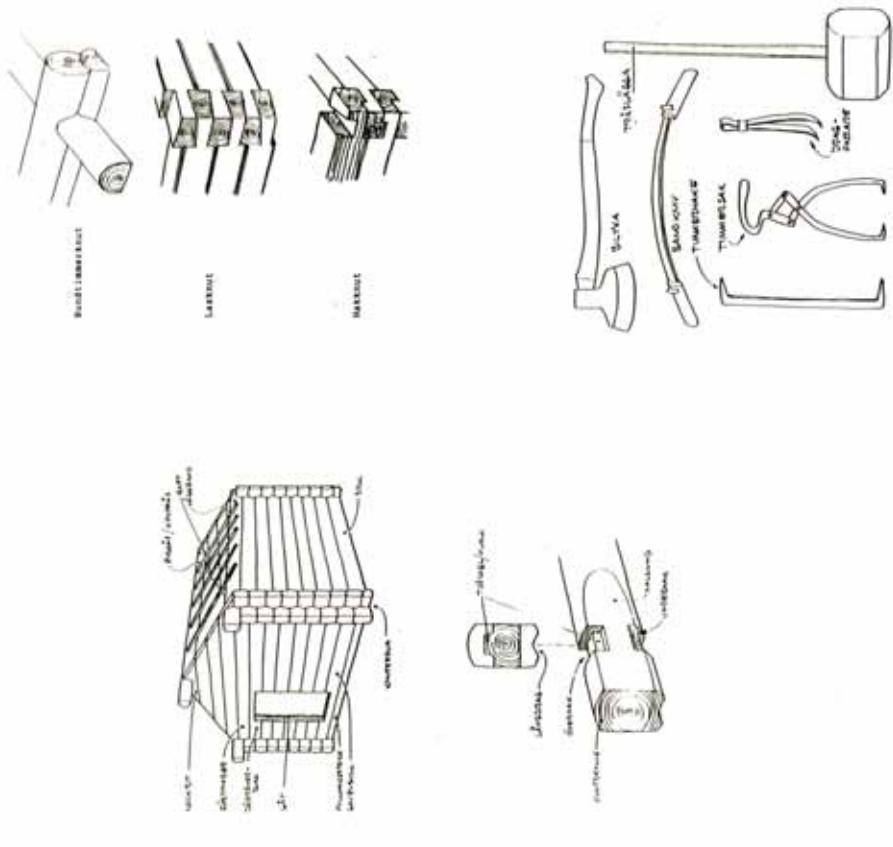

Kunskaper om sömmning, vävnad, slöjd mm. var nedarvärt sedan generationer. Även om det köpta gjorde framsteg var hantverkskunnetet väl utbrett. Ånnu i mitten av 1940 talet hörde till att i "slöjden" dvs. efter den sexåriga skolan lära tekniken att bygga stol, bord, bokhylla och andra nytältigheter. För flickorna var det skolkök som galldé med i huvudsak bak, matlagning, syltning och annat som hörde till ett hem. De grundläggande färdigheterna ifråga om ex. sömmnad och tråslöjd hade vi inhämtat redan tidigare.

Idag är gamla nytältigheter ejfertraktade auktionsobjekt. Prydnadsföremål. Inte sällan har ågaren ingen som helst värskap om vad de används till.

Händigheten var imponerande. Med yxa, slag och spik var det mest möjligt. Att fortflytta stora stockar, stenar eller annat gick som en dans med hjälp av hävstångsprincipen. Principerna för de enkla hjälpmedel och maskiner som började komma liksom att avhjälpa fel vällade inga problem. Deras logik var enkel, klar och riktig. Jag har ofta funderat över hur långt dessa männskor skulle kunna ha gått om de hatt dagens möjligheter till teoretisk utbildning?

Vid större skogsavverkningar åt BOLAGET fick huggarna först timra sin koja. Det var bara hast och körare som kom till dukat bord dvs. tak över huvudet. Verktygen, och principerna, för att timra fram går av figureerna nedan. Ett arbete som behärskades av de flesta även om det under min barndom var mest vanligt att kojor redan fanns.

Aven på kvinnosidan gick det gamla kunnandet i arv. Till och med våra foraldrar i detta fall våra mödrar. Att så, skördta, röta, bråka, skäkta, häckta och spänna lin som kunde de liksom att klippa, karda och spinna ull. Av ullen gjordes förr också sockar, skor och vanrar via tovningsteknik. Att väva, sticka, virka etc. hörde till "basfärigheter". Färgning av gamrar med hjälp av naturens egna produkter som alolv (brungul/brungrå), hagg (Rödgul/chokladbrun) och mogna enbar (gulbrun) för ullgarner utvördes. För lingarn galldes lite andra processer.

Ett par gånger om år bakades tunnbröd. Bestående av kornmjöl, jäst, salt och mjölk. Det var också kvinnorna som plockade och beredde vissa likande örter för mer vardagsanvändning (ex. blåbär/diarré, linfrö/lite av varje)

Timmer. På sjöar och längs deras flottleder samt älvens stränder låg miljontals stockar. Väsentligen på vår. På islossning. På färden ner mot kusten. Till omattliga sätverk och massafabriker som standigt ropade efter mer råvara.

Timmerforor. Silhuetten av häst och köpare. Dova malmklockors kläng längs slingrande basvägar. Klang som manade de som återvände från avlägsplisen att hålla undan. De som gick utan lass. Från områdena kring Väckesjön ledde en timmerväg nerför de branta åbergen, genom själva byn och ner till älven. Vid Geitstocken, strax nerom den gamla stenbron, kopplades bakkäcken "gecen" bort. Det var för brant urförf. Hasten orkade inte hålla mot lasset. På framkälken, "stöttingen" släpades stockarna urförf.

Flötningen var av två slag. Dels i olika biflöden (ex. Oxsjöåns flötsida) fram till Ån det vill säga Indalsälven och dels i Ån. Oxsjöåns flötsida omfattade sjöarna Nääcksjön, Hällsjön, Oxsjön, Brudsjön och ierna där emellan. Åven Lill vallsjön och Stor vallsjön anslöt till Oxsjön från nordost. Över de stora sjöarna användes spehofflottar (som senare ersattes med motorbåt) och i övrigt rännor, ledbonmar, styrkistor mm. Vid sjöarnas utlopp och längs åarna fanns spärdammar. Spärdammar för att kunna ta till vara och hushålla med smältvattnet och på så vis förlänga flötningsepoden och i slutändan få fram än mer virke till kusten.

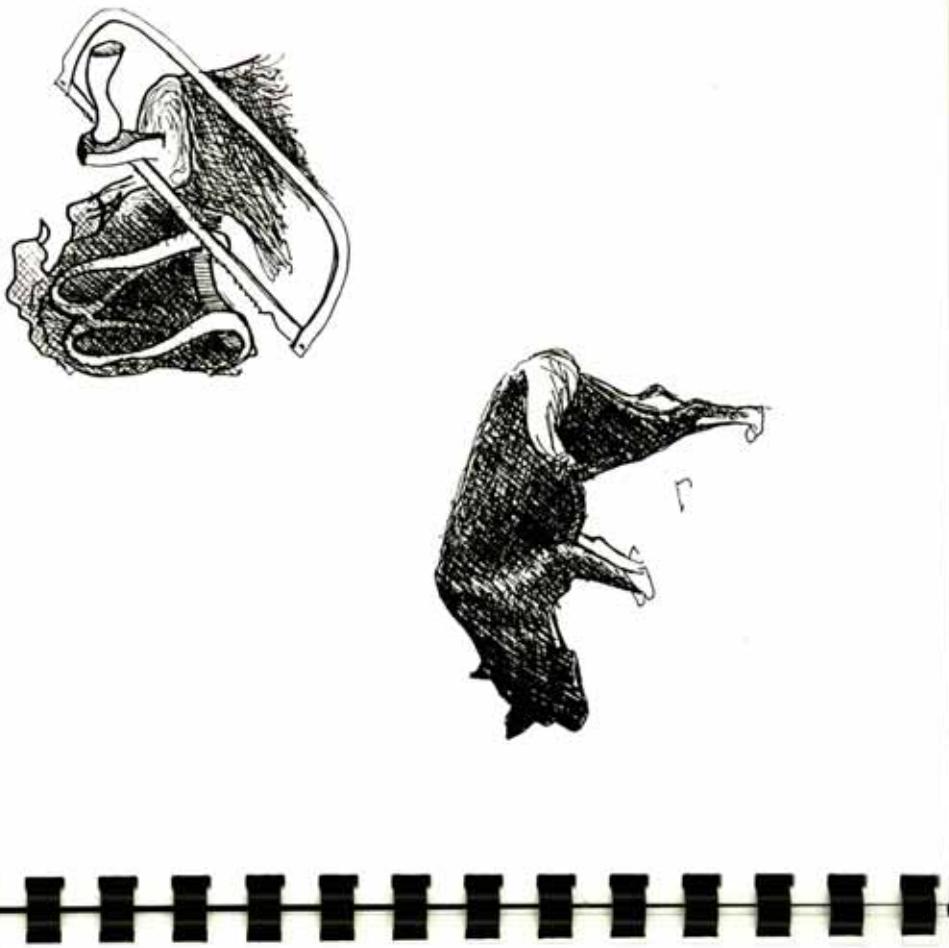
Innan kraftverkshyddorna tid transporterades allt virke från skogshyddorna långt upp i Jämtland längs Ån mot Sundsvallskusten. I min barndom via losflötning där sortering skedde vid skiljet nere i Lövudden.

Flottarna var dagkarlar och torpare från byarna runt om som under några sommarmånader fick lämna det hårliga, entorfinga siliten i skog eller hemmavid.

Älgjakt. Ärets begivenhet. En tilldragelse som kunde komma goda vännen och grannen att för en tid bli näst intill fiender. Man måste nog vara född i Liden, och ha upplevt jakterna på 1940 talet, för att kunna förstå sig vad älgjakten var för något.

Inga bilar och bilvägar. Inga motorfordon för att transportera en skjuten älge till närmaste väg. Ingen kommunikationsradio. Bo i primitiva skogsbojar. Enda vapen med egenhandigt faddade skott (rundkulor 16, 28 eller 12,7 kaliber). I ryggäck eller kont blåra mat. En klader mm. för 4-5 dagar till Svartabodarna, Myrådalen eller "Kurstugan" vid Jonssons myren. En timmas gång i nattmörker för att nå sitt pass. En skjuten älge grovstyckades och hängdes upp. Delades på plats efter någon dag. Var och en bar hem sin del. En bra älghund ansågs ofta bora ha stövartblod i sig och fick gamna driva hela dagen. Det var få jägare på stora marker så det gick för sig med hundar som "socknade" (gick långt).

Numera finns alla moderna bekvämligheter. Trots detta saknar jag ofta den gamla jakten.....

Folktron levde kvar. Fram för allt vad galldé lakedon. Man bor också komma ihåg att våra fornfunder levde nära naturen och hade lart sig att den erbjöd vissa hotemedel. Beträffande andar, väsen och osynliga var det i min barndom i huvudsak något som berättades om från gången tid. Tecken och tydor däremot var ett viktigt område. Flyttfaglar, blommning, lövfällning, värrens första humla mm. gav tydliga tecken för jordens skösel, vinterns ankomst etc. Bondepraktiken inte att förglömma. Vardagskrock och jaktskrock var vanligt förekommande.

Om Skogsrädet -ibland miltelberättade gärrna miljungen gammal kolare, flottare och skogskarl. Vanligen i form av "N'Allbart mötte na..." "Hu komma ti'n Olla å..." men mera sällan hördes berättelser i jag-form.

Skogsrädet kunde uppträda i olika skepnader. Ett djur, en fågel, en vistning eller ett skratt. Men fram för allt var hon en ung, vacker kvinna som med alla medel försökte snärja mannen och locka till äiskog. I gengård varmade hon för fara.

Krumelurer och original var det gott om. Varje by hade någon -eller några- som platsade i den gruppens. När som helst kan jag se dom fram för mig. Oförargliga, lite udda, vanliga med en god portion humor. Det fanns utrymme även för sådana mänsklor på den tiden. Inte heller låg de någon till last.

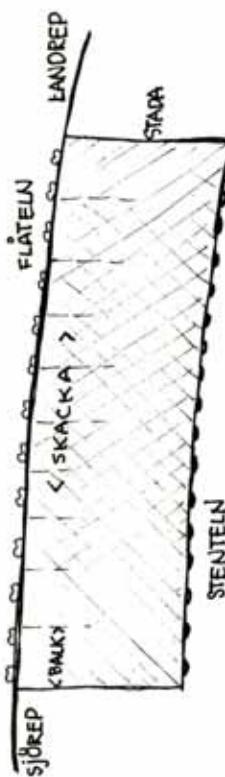
I mitt första jobb -som springpojke och senare bitrade på "Koppria" (Konsum)- fick jag vikariera som föreståndare på olika platser vid semester och annat. Även om mycket kretsade kring "alla fine jänner" som fanns mötte jag många, eller hörde om, krumelurer och original. I Sillre, Järkvistle, Västanå, Ljidsboda och Långlidens socken. Ånnu på 1940 talet var ju handelsboden en mötesplats. Framför allt mellan klockan 17 och 18 när bussen kom från stan med Sundsvalls Posten, det bruna paketet från systemet eller annan värdefull last. Det var ofta då man fick höra berättelser och historier.

Nedanstälnde figur får symbolisera alla krumelurer och original i Liden. Alla som jag mött eller hört om. Kan teckningen formella något av den humor och "illmarighet" som utmärkte dem är jag glad

Notdragningen var ett uppskattat nöje. I mitt fall var det Prästhollets notlag som gällde och där farfar var delägare. Som regel påbörjades laxnoten kring midsommaridet och pågick med något avbrott över sommaren. Under förhösten drog man sikanot. Notlaget bestod av sex man som hade var sin del i fängsten. Det var ett kvällsjöbb. Det blev kanske tre notvarp (dragningar) per kväll. Då notdragningen betytt så mycket för socknen är det på sin plats med en kort presentation av hjälpmedel och tillvägagångssätt.

NOTEN dvs. själva fångstredskapet var ett grovmaskigt nät om 30-40 fannmars längd och där alnars djup. Längd och djup kunde variera från notlag till notlag beroende på älvens utseende, bredd, djup och strömförhållanden. Noten bestod av ett antal balkar om 3-5 fannmars längd. Dessa balkar "evades" ihop (bandsammansatt) med en linja. De hopevade balkarna "boddes" på telnar (träddes på rep). Man sadde att noten var bodd. Notändarna avslutades med en stada. Från dessa utgick de rep som användes att ta in noten. Landrep (holls av de karlar som gick längs stranden) resp. sjörep (holls av notkastarna som satt i båten). På den övre teln var stora träftolten anbringade (flaten). På den undre fanns järnsänken (stenteln). Notens mittparti "skacka" var förstärkt. Skacka var den del av noten som sist togs upp vilket innebar att där fanns eventuella laxar.

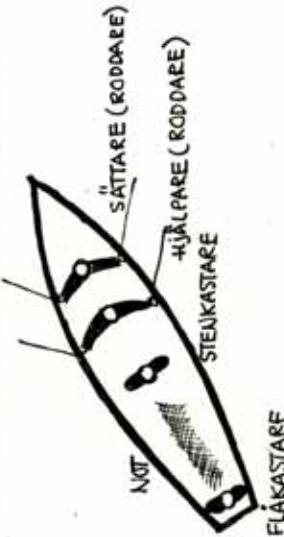

Prästhollets notlag bestod av sex man. Vid den tid jag beskriver handlade det om Axel Lindgren (sättare), Pelle Aslin (hjalpare), David Ledin (stenkastare), Erik Åström (fläkastare), Lars Modin (landkarl) och Algot Uhlin (landkarl).

Ett notvarp kunde schematiskt genomföras på följande sätt

1. Vid "jälpa" (det ställe där man tog in hjälpte in noten) låg båten. Noten låg på tork över några slanor som i sin övre del vilaade på bockar. ("notå vid gästre"). Noten drogs över i båten.
2. Båten roddes/stakades mot strömmen upp till "kasta" (det ställe där man satte ut)
3. Vid kasta invändade man ett lämpligt glepp i de standigt forbiflytande stockarna. När sättaren (som hade ansvaret) såg ett lämpligt glepp hördes hans rop - Nu får vi!
4. Snett mot strömmen och gleppet roddde man. Röddarna tog i så åronna hägnade! Det var viktigt att ansättningen, "sjökroken" blev den rätta.
5. Något tiotal meter ut från land börjar noten kastas ut. Av "stenkastarn" och "fläkastarn". Nu är det viktigt att man var noggrann när noten togs av gästret och i båten.
6. I rätt tid tas "sjökroken" tillbaka genom gleppet mot hjälpa. Även den är oerhört viktigt. Skulle röddarna komma för långt ner är noten ohålpligt förlorad. Följer med strömmen.
7. Under tiden (punkt 5-6) har landkarlarna följt stranden ner mot hjälpa. Häller landrepet. Allt känns bra. De kan se de närmaste flötena. - Då hänna bli e lervarp! (låtsamt) ropar en utåt båten.
8. Vid hjälpa hoppar kastarna och hjälpan ur båten. Nu är det bråttom. Så inte noten flyter förbi.
9. Landkarlarna är framme vid hjälpa. Tar in noten och stänger därmed av för eventuella laxar. Sättarn går ut med båten och häller upp noten.
10. Noten tas in helt. Läggs så småningom i båten för ett nytt varp. Eller dras upp på gästre.

BÅTEN var lång (9-10 alnar) och smal (2 alnar) med längslutande för vilket gjorde det möjligt att ro över timret som flöt på älven och mot strömmen, som på sina håll var mycket kraftig. Rodisulena, för två man, var placerade längst fram för att öka styrförmågan. Materialiet var gran för att båten skulle bli lätt. Lastad för ett notvarp såg båten ut som nedan

Under några av krigsåren kolades strax väster om Väckesjön i Väckesjöarna. Efterfrågan på kol var stor. Det hande att vi efter skolans slut sprang, eller skräddade upp till milan. Redan när vi lämnat stenbron och följde stigen över berget till Västviken kunde vi känna den stickande röken om vinden låg mot oss.

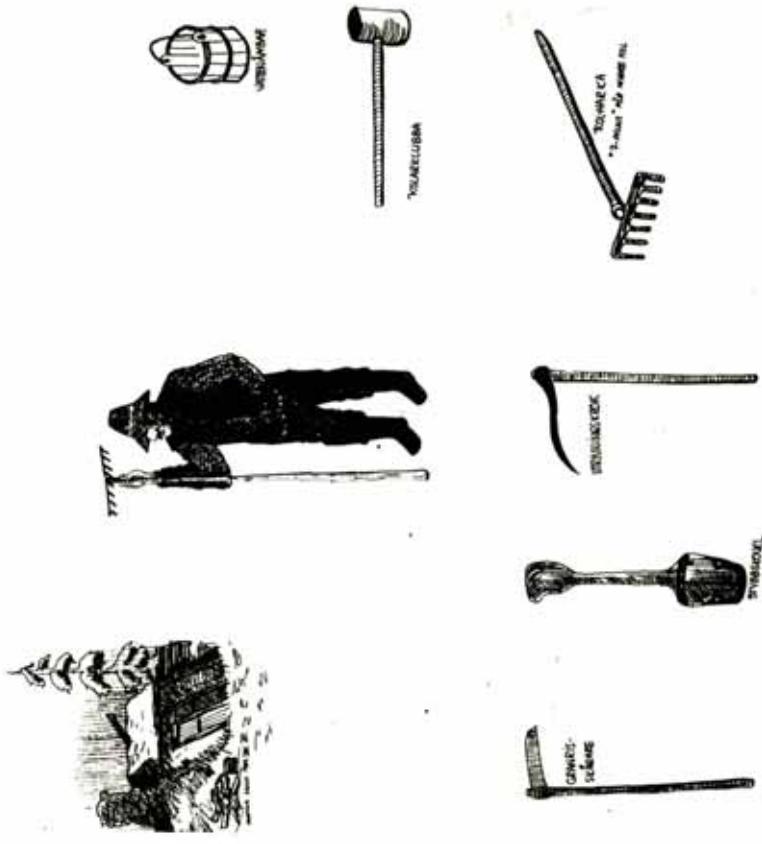
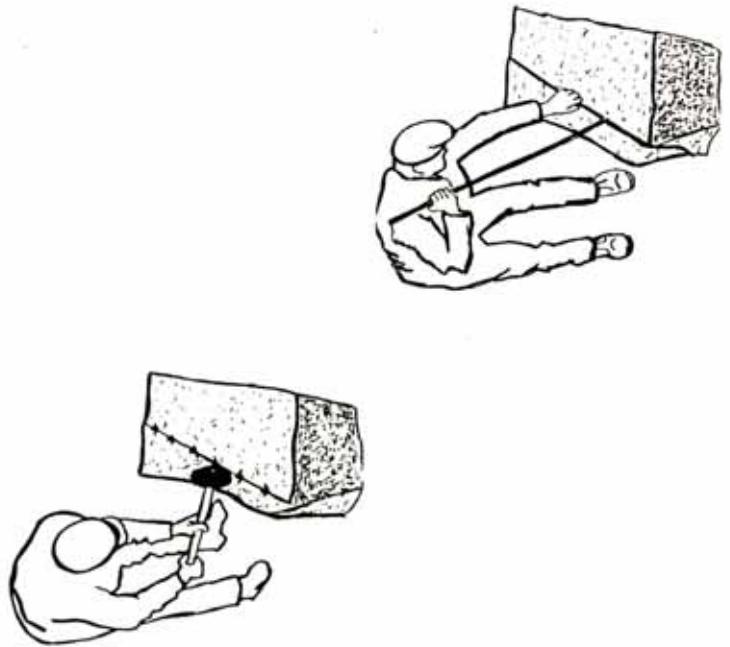
Kolaren var en man från byn men här näst intill ogenkännlig. Svart av sot och illaluktande. Alltid sysseisatt med något. Om inte annat rörde sig hans händer oavbrutet. Ändå tog han sig ofta tid när vi kom och berättade för oss. Om kolning, om vitter och annat som hörde skogen till.

Kojan fyrde en britt, ett litet bord, en hylla, ellsidat av sten och jord och var knappt 3 meter i fyrfäkt. Golvet var nersankt (urschaktat) några decimeter och väggar och tak bestod av torra stockar som kluvits på mitten. Väggarna smalnade av upptå. Näver täckt med jord skyddade mot kyla, vatta och drag. När man öppnade dörren, som lutade inåt, och steg in fick man vara försiktig. Där var en nivåskillnad mellan ut- och insidan på ungefär en halv meter.

Utanför kojan, mot väggen, fanns uppställda olika redskap. "Njatt allti'n veta vä' reskipa å! Hå å brått nä mila siå! Dög int å leta då å!" sa han när han formanade oss att ställa tillbaka dom när vi sett och kant.

Min morfar var stenhuggare. Kom med ångbåten i bordan av seklet, nerifrån industrien, och blev kvar. Även om stendamm och kyla tog från honom krafterna för tidigt var han omväxlande stolt över sitt yrke. Berättade gärna för en liten pojke om konsten att se och höra bra sten och hur man sprackte den. Om skjungång, bonitaska, rymmare, krut, kilar och klibbleck, smygvinkel och mycket annat. Ibland satt vi uppe vid det gamla stenbrottet längs stigen till Väckesjön.

För mig var han Bergets kung. Klädd sig ofta i svarta byxor, vit skjorta, svart väst och kavaj. Och ovant! detta en svart hatt med vida brätten. Trots sjukdom var han ständig på hand när han släggade horrmacken som omslöt av mina små, ridda händer. Jag glömmer aldrig hans varma, bruna ögon som fastes på mig när han sa - Värr' nit radd pojka! Håll still du bara!

Att bli av med resterna efter en måltid hör också till mänskans grundläggande behov. Bortsett från "frihandssittning" kräver också detta sitt särskilda rum eller särskilda platser. Jag tror mig ha upplevt samliga modeller. Den allra enklaste bestod av en stång mellan två träd med en grop under. Säsmiljön fylldes den igen. En ny stång uppsattes på ny plats. Invid skogskojor kunde finnas ett vindskydd av battré eller sämre beskickhet (se fig. nedan). Principen var den samma hemmaförd men själva rummet och sittbänken var mer försiktigordna. En tunna eller trädåda under kunde tömmas vid behov. Slutligen har vi den högt belägna direkt över "kasastan" där avfallsprodukterna blandas med djurens spilling som via "vinnoga" förpassades ut från ladugården. Kretslöpet sluts i och med att överskottet kommer åker och ång till goda.

Naturligtvis hade denne nödvändighetsräntning många namn. Stigå - Husk - Dasså - Prevetå - Schenthuså - Hemlihuså - för att nämligen de vanligaste. Ett hadde de alla gemensamt. Man satt inte en sekund längre än nödvändigt när vinterstormen ven in genom springorna. Varför bilder av Oscar 2:e eller Gustaf 5:e med familjer ofta var uppsatta i dessa utrymmen har jag aldrig lyckats få klarhet i.

Bysmeden var ett måste. Den svarta, sotiga smedjan genljöd av takfastas slag när smeden harnrade det rödgłodgade järnet. Stål, tangen, hammare, slaggör, hämejisel, klyvnejsel utgjorde bara en liten del av utrustningen. Och kol förstås.

Utanför stod redskap av olika slag som lagats eller väntade på sin tur. Smeden härde också stenhuggarnas borrar om de inte utförde detta självt. Smeden var en mångkunig man.

Även hovslageri ingick. Det var alltid lika spannande att se hur smeden tog tag i den bangstyrigaste hast och lugnade ned honom. Tog tag i en hov. Knep fast den mellan sina ben. Med hovtang lossnades söm och sko. Kniv och klubba formade. Raspen justerade. Ny sko (sommars eller vinters).

Den gamla folktron hade ännu vid nittonhundratalets mitt inte helt släppt sitt grepp om mänskorna. Fram för allt gällde detta grivetvis av ålder. Några närliggande exempel belyser detta:

Guss fré i stögl! Vi behövja tak över huvudet! (Guds fred i stugan!) Vi behöver tak över huvudet!

Ordern är min fars. Vi steg just nu in dörren i någon gammal skogskoja för att övernatta under en av våra otaliga jaktturer till sammans. Då reflekterade jag inte över denna halsning som alltid upprepades. Långt eftersom fick jag veta att halsningen var avsedd för vitreerna (de grå eller de osynliga) som flyttade in i under gamla kojor, fabodar etc. när mänskorna lämnade dem.

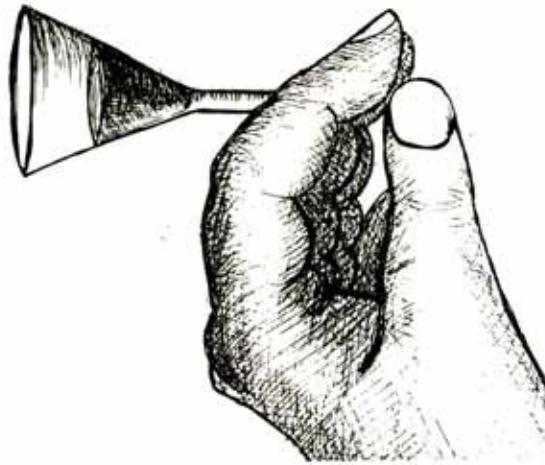
Vår man vanlig och bemötte vitreerna hövligt hade man inget att frakta av dem.

Jag hade gjort illa min fotled. Skadan bedömdes så allvarlig att provinsialikaren ansig mig vara ett fall för lasarettet. Efter några dagars vila för observation i hemmet. Min mormor, djupt religiös, tyckte det vara nästintill skamligt att ligga i sängen. På dagen! Trots sin djupa tro gick hon till en klok gummia med specialitet "brott å vre". Fick en smörning med sig hem som hon, under numländande av en ramsa, strok ut över min onda fotled. Till provinsialikarens - och min egen- stora förvåning arbetade jag fullt ut nästa dag.

En medicin, eller annat hotemedel, skulle "vara stark å lukta illa". Då var den bra. Ingen fick se på när den kloke blandade medicinen. Kraften försvann i så fall.

Brämmun ingick i många mediciner som tillagades av "viskarlarna". Dessutom hörde till att ha med sig några smakdroppar innan själva problemen togs upp. Den kloke hamtade kraft ur dessa.

Hos en av dem som gällde för "klok" minns jag ett snapsglas som fascinerade mig. Det gick i lust gulgront med blåsor i. Men det markliggaste var själva formen. Det var ojämt! Ena sidan var längre. Jag kan tänka mig att bara åsynen av detta glas satte fantasin i rörelse hos den som sökte hjälp.

Åsen, "Banan". Tangokavaljeren. Två solroda segel. Första gången jag var där, som vuxen, var på kvällen efter konfirmationen. Vi var saker ett tiotal pojkar som samlades på byn. Som vanligt på en helgdagskväll. Fick för oss att nu skulle vi gå till Åsen. Till banan där det var dans. Sagt och gjort. Förbi Larsch-Nisch's bagarstuga, prästgården (som vi smög förbi), gamla kyrkan, Edmans, över bron, längs landsvägen ett par hundra meter och så genvägen upp genom nipa till banan. Vi måste ha utgått en marklig syn i våra konfirmationskostymer! Vi kom närturigtvis inte in. Fick nog oss med att se in.

Många, många kvällar kom det att bli på "banan". Med favoritlärarna ovan. Alla vackra flickor! Men jag har också ett annat minne där ifrån. En tunnhårig ledsen (såg varf fall sät ut) och äldre musikant. Spelede dragspel och ibland gitarr. I vilken orkester han ingick har jag glömt. En gudabenäddad musikant. Särskilt på dragspelet där han fick till ett "darr" och en "efterklang" som särskilt fram trädde i tangenton. Jag tror inte skorna vidförde golvet när man svävade runt till hans toner. Man var högt ovan där.... Han lever naturligtvis inte i dag. När man skulle våga gå fram till honom. Och tacka. Men vem vet. Kanske mots vi. Även om vi förändrats känner jag igen hans "darr" och "efterklang".

Bandomen var kort. År och årsider fladdrade förbi. Tanken att vi någon gång skulle kunna resa utanlands tänkte vi aldrig. Stockholm kanske. Sundsvall ja. Ändå var jag lyckligt lottad eftersom jag trots allt minns några korta semestrar (3-4 dagar) under 1920- och tidigt 40 tal.

Loviken ivid Holmsjön. En bondgård med hästar, kor, kalvar, getter och höns. En stort rött hus där vi disponerade några rum en trappa upp. Tynderö. Ett stort vitt hus med en mäktig glasveranda. Här badade jag för första gången i salt (brackt) vatten vilket var en sensation. Cykeltur. Liden-Bisfors-Sollefteå-Svanö (där vi hälade på morfars bror med familj)-Härnösand-Timrå. Här mötte pappa med bil. Jag hade åkt på en barneck och var duktigt trött när vi nådde Timrå. Skäldammet. Mitt första möte med den omtalade, mystiska Stor-Skalsjön eller som det uttalades av oss socknenbor "Stor-Schaär'n". Hit återvände jag sedan åtskilliga gånger med kamrater för att fiska. Ända fram i 1950 talet per cykel över Brudsjön, Öxsjön, Häljsjön till Skäldammet och vidare per båt.

Väckesjön var viktig för oss barn. Vi badade i Västviken efter en snabb språngmarsch de tre kilometrarna uppiför berget. En gammal herrelös båt blev vårt sjörövarskepp ned vilken vi gjorde strandhugg längs stränder och vikar. Det gamla näthuset på holmen vänt högvarter. Vi satte sax och nät och metade. Det var en lycklig tid. Trots fråvanron av egna pengar.

Idag har jag förmånen att ha tillgång till ett fritidshus vid Väckesjön. Härlifran kan jag (med en utombordares hjälp) enkelt ta mig runt sön på några minuter. Runt sjön som tycktes så oerhört stor när vi för femtio år sedan turades om vid årområ! Härlifran kan jag promenera till Knyl'n, Skorvijärna, Bränsjöjäm, Ygeljäm, Långnynjam, Backsägen och alla gamla platser. Det som förr tog timmar tar nu minuter!

Lykkå vä'nt bärä pänningar ä

Alla arbetade. Med nägonting. Från hamn och över till gamla fir- och morföräldrar. Alla hade någon form av ansvarsområde sig förelagt. Det fanns alltid arbete. Det var ytterst sällan jag såg min mor och far helt sysslösä. Alltid fanns det någonting att lägga händerna på.
Det var smitt om pengar. Det vara bara ett fatal i byn som hade tillgång till kontanter utöver de som var oundgängligen nödvändiga. Storbönder. Men man lärde, redan som mycket liten, att lyckan kunde mätas också i andra ting.....

När'n sett å grönä på oppväxtari
på nittan hunnrä tratti å forrti iälL
förra n att n å gammalL schalLv nu.

Husis'n där jå föddis å växxä öpp
finns nt nā lianger. A innt nā mangä
gämL å Husasåra haller.

Döm här flötti stå'n, sö över aller
övateLL Ti HimmelL n.

Hä vä'r nā mangä gäl'er på Husis'n ä.
Om'n bördä ysstæLL vi nā Körk-Svän's,
Fällgren's, Stimus's, Regnä, Erik Åström's
-Slakiam's, Unander's, Olle's, Svän's -vörat-,
Rudol's, Erik Johansson's, Lars-Petter's,
Ölövsönn's, Linngren's å'n LarsBöleunn
mai'n Könörad. Asså Forsgren's neå länns-
vag'n där må Vägstyreissa.

Han'n växte jå öpp! Häin'n lektä ja må
grämninä! fördä räkkärtig! Börndä jägä!
Kässtä börtt sax åti skoLäi N vä otäLi n
å komma ti ärbett! Träta'n är gammal!
Börndä titta ått jännia'n!

Oppväxtari på Husis'n å i Lid'n vä'e tin'
jämä minns! E roligä ti! Annaschönt vi gätt
roj oss schalLv! Å hä kunnä vil Vi visst nt
önn nā ånnä dä i!

Hä å dann tiå jå vill berättä om å ritä för e!
A du Bl'i nt rädd för måLä å! Hä å nt sa
svart ai!

Alla arbetade. Med nägonting. Från hamn och över till gamla fir- och morföräldrar. Alla hade någon form av ansvarsområde sig förelagt. Det fanns alltid arbete. Det var ytterst sällan jag såg min mor och far helt sysslösä. Alltid fanns det någonting att lägga händerna på.
Det var smitt om pengar. Det vara bara ett fatal i byn som hade tillgång till kontanter utöver de som var oundgängligen nödvändiga. Storbönder. Men man lärde, redan som mycket liten, att lyckan kunde mätas också i andra ting.....

Lykkå kunddi värti e full å vedo!
Aller n 'full'n matkällar! Nä hösst' n
tog på närmä sā på allvar!

Tår ve'n sön vä tråtvä sā vedo viagg'n
fogå'n bukktä ut! Geck'nt inn'n eundå
pinni telL! Hör åm lång å kall vimter'n
värri behövdä nt stögå bli käll' å!

Å stenkällar' n sön vä renjöL å utvärä!
Må gränsä övänpå skôLsten. Hä lukkä
fresskt å gött när'n närmä sā källär'n!
Pärkitä n sön vä översia full må tar å finä
päret! Å e liklitä må krypära'n! Morötträ'n
å röbetä'n låg ti särskillä! Mer! På gölvä -
övänpå gränrisa- två himmek norrsk fetsill
å två fjärdingskiggger saltströmming!

På nā hyller börrker må könsverä ålkjott.
Tre Höganäsgruker må lingonsylt. Säffli åsaker.
Könsverä snöter. Vinbärs- å rönbärsgrölé
åtima köttä. Å ná börrker må skruvlök som
ja' nt menns vä hä vä ti.

Ti uthusk, båkä veböä, hängdä nā allt'n n pär
hävar å nā fogLer. När'n näddi novämbär kunnä
röm hängä höt liangä som hållist. Värrit båra
mörrà å mörrà.

Mamma sā allt'i nā veböä å källär' n vä full:

-Nu bå'n kLärä vi oss n'hänn vinter'n å!

Hu hädd' nt vörä uner nöjdj öm hu häddä hätt nā oveknä hunnraläpper ti hanñä å!

Nä färå s'Läfft's på betä

Ett av mina allra tidigaste minnen är en tavla. En tavla som jag senare fick veta var en fotografyr efter en originaletsning betitlad "Fären skola ut på bete" gjord 1924 för tidsningen Julstämning. Jag har den fortfarande i min årgå.

Tavljan satt så att jag såg den från min säng. Den var röfyll och detaljrik och återgav en vardag som var vanlig på trettioåret. Ån idag blir jag sömnig när jag sett på den en stund.....

Hä vä e littå jannia mā'n
hällduk önnm huvvå.
E jåkå mā fränses nästell
å'n längkjol. N'tiå älva åt!

Hu håddå e skål. äller nå
unner enå ärrmå. Färå hól.Ls
rörnt ekring å

Hä symti's att dömm vā hágå
ti ha hu haddå ti skålå dinn!

Dönn fogå'n tråmmå på vätå'n
åt'å. Fiamm storå å nå små.

YsstielL.vä nå två sömm
drog hō börtur e hässchå.

E littå en önm båtå e le.

Hittå färhusu vā nā gämmelhágå
å båkatiell två storå bjärtk'r. Önm
nåttå länja fördes fogå'n bjärtkå'n.

Nå öga'n tog på vā små små.

GåL'n haddå hog'n korrsten för'nt
hå skullå fullå gnisså'n på spöntkå.

Nå hässchavirkå vā resst mot gavel'.n.

Hä vä tönnat mā lekksäkå'n

Det var tunnslätt med leksaker. I varje fall köpta. Det mest var hemgjort. Lastbilars, timmerkälkar med skaklar så man kunde dra själv och andra nyttobetonade saker. Leken gick ut på att lära sig hjälpa till. Gamla skoiplanscher likaså. Men vi hade ofta vissa "dygripar" som var speciella för var och en.....

N'gämmal.'n slånnat från
årtånhumuråtvå. N'fjärsdels
shilling. BlånnksLet'n åtter
illå turer'n vörå mā önnm.

E pipå tå pLåt åtter Färfär'n!
Må schu smihöL ti lökkå sömm
n'kunnå öppna å siungå. Glöhet
nir'n smygöökki tiå. Benskäff.

Nå stener sömm ja sonna sömma
Stenbron där nā gammelbröttå.
Hå blånnkti söm rena galla ti römm!
TåLd'n om vā ja haddå hittå röm å!

Tre jåddsäxver. N'kuiv uitå slirå.
Fyra brånnkekkeluLer ti'n saxytå'n.
Å n'tiå n kardus Tigerbiåt sömm
vå fiumm'n straxx hitå Rikkårrds.

Innt vā nā mykkå å dekkå mā å!

Månn hä vā mennt egnå gräijer!

Idå å nā ing'n sömm titå på e tokkå
dinn tivlå. Änn minnar sömmna tell'å.
Hå skó müllrä å västes rekktitt nu!

Hu sômm sät öppäetter bjärrkå

Jag minns aldrig annat än att pappa sjöng. Var med i blandad kör (kyrkokören) och manskör. Han var tenor och hade ett fint register och en ljuv, klar ton. Det fick jag klart för mig i mer vuxen ålder. Som ifter hörde jag honom fram för allt öva kyrko- och gamla stansånger men ett och annat skillingstryck fanns i repertoaren. Som till exempel "Vid björkens fot. Den har lång varit bortglömd för mig men så fann jag den plötsigt i ett gammalt hafte och jag kan försäkra att återseendet blev kärt....

Hu hettä Sällma äller nämteng.
Fäsmånn hämnes häddä dreä
ivag att nä håll å lämmnä nå emnäsm.
Nu sät å unner e bjärrk å vä simnt.

Hu knäffia på e lutä å smakaång.
Männ rätt sömm hää vä slänngdu nå
luja börrtöver liggedå å drog stå
ne ått ikämn' n å stog dår å blämmagdå.

Höfftä ti vätna för å drämkä sii.
Ti onödi ni För n Fredrikk, fässmann,
vä på väg hemm jäm t i å Sallma.
Männ tro' nt du hää vä för sennt!

När'n komma ått å'n ság'n nå sôm
Hlöt utäelli Hj vä i Sallmal! Hinn höftä
til Männ hä vä så diggs då! Hu vä dö!
Hä vä härt för'n Fredrikk. E eländä!

Nä ja tog på forsog vä hä hänna ömm
vä ja förbannad på'n Fredrikk. Som
lämmnä jämntä. Hinn hää gött kunnä stünä
hemmai i byn. Nö fäms å nå järä ått'n!

Klänä vörä

Jag minns aldrig annat än att pappa sjöng. Vara kläder var enkla. Oftast hängjorda. Sydda eller stickade. En och annan lapp var inte ovanlig. Då samma villok gällde för det stora flertal det var detta inget som bekom oss särskilt mycket....

Pöjikä'n må stikketrojjer.
Luvä. Hemsyddi böxxer.
Nånn häddä e schärrmmösä
(må blånk'n häl'n schärrm)

Hä vä'nt frägä ömm nå märrkä å!
Nå Riders, Lee, Lewis eller Täxxas å!

Jämtä'n häddä mässt nänn rutig'n
Kläming må förkä Köfää. Hallsduk.
Hemnstikkestörömpä'n
(söm kliddä på benä)

Dömm vä'nt tee'n ur nänn
modeschönä! dömm häller!

Häddä bänä ida sitt oss
häddä römm skrättä häl. sii!

Förstā ju lapp' n já köftä

Jag hade inte börjat skolan. Hade fått två kronor för ärenden jag utträttat åt mormor och morfar.
De skulle användas till att köpa julklappar. Åt hela familjen. Det hade jag beslutat.....

Hellä vekkå häddå já vörå
ut i sitt på jul.schyltningå!

Där'nå Nikkes sonstrå fanns
ingå'n. Å inntå dir'nå Köpprä.
Jag såg ingå'n inmåtelL sôm
passå mäg häller.

Hos å Nelly fann já nägå.
N'lit i kärvå på'n pinnå där
ha sät'n dömmhärrai! Badå
pinn' å kärv'n vä fälli små.

Då värstia vä att fogel'n där
ni kärv'n kössai - två kroner.
Å ha vä allt já häddå å hä skullå
räkka ått allehop hal! Hä geck'ut!

Dågå'n rånn iväg. Ja tog på förstög
att två kroner räkk'nt nå längå. å.
På julaffärsmanin vä'nå klårt.
Já häddå bestämmt mä nu!

Köflii kärv'n mä dömmhärr'nl!
Gatt bli mamma di hännå ára!

Då åmra'n skulla fi'nå nässet dr!

Nä hä bär stå öpp i stägå'n (stege)

Jag hade inte börjat skolan. Hade gjort något som väckte mammas vrede. Stor och väldig kon
hun mot mig. Sträckte ut handen för att ge mig den härlueg - som jag säkerligen hade gjort mig
förtjant av. Men att bara stå still och ta mot den var mer än jag kunde stå ut med.....

Söm e rem ut jöönном kökksdärrå.
Träsmåttå ti hall'n för hop ti'n hog
nå ja lä över ått höger. Ut på bro'n.
Ut på gal'n. Nu vä'nä bratt!

Hu vä'nt nä längst åter å. Hördå
hörr hu flåstå tell å röffå -Stånn!

Hä vä'nt å tankå på hä' å. Hä visst'n
vä'hä värrt. Hu nällkå tell på bron.
Hä värvt räddningå mi hä. Hänn öpp i
stägå'n utå kökksfömnstrå

Hu stog nedtell. Oga'n vä kölsvårt.
Töldes åndå innå klivå öpp å tå må
já sajj ônngå!

Jä sät kvär já. Klivå ne jo Lå jä allri!
För döddå já! Sät tysst å tjurå övåtelL..
Såg å Hallma körnå gänet. Yssi i frän.
Hä kåmschå örñå sä åmåå.
suyffå ja öppifirin stägå'n.

Nä å Hallma körnå främm tog ja ti.
Då värrstå jä kunnå. Å grinnå Å grinnå!
-Hu hä s'Léi mä! Härt å länja!

A Hallma vä'n dumm å. Förstog nog hör hä
häringå hop. Männ hu såg strångt på mamma
å hytte likkson mä pekfingrå ått 'a
- Du slå' nt pöjjik' n! Så hä sät!

Mamma körnå å sät. Sättå ti å skrattå.
- Du din ärrnadå kanaljå! sät ått mä.
Atter e ståm smög ja ne börrti stägå'n.
Feeck mjölk å buller där na kökå.

Två läter mä kokkosbölle!

Karameller och sötäker var sparsamt förekommande. Veckopengen var inte uppfannen och föjaktligen inte fördagsgodis heller. Om det någon gång bjöds var det de riktigt gamla som gav. Och då handlade det om Kongen av Danmark, Hoffmans droppar på en sockerbit eller annat halsmedel.

När därför två kartonger kokosbollar blåste av en förbi passerande turbil hitom Richard's kan envar förstå att det blev fest....

Hökk'n hä vä söm hittå lää' n
manns já ut idå i. Mann buä
geecck fört över Husåsen. Å
vi ömger vä' nt sen i ränni dit å,
Jäldå å värvä mä på'n gång.

Bäggå lää' n vä illa klämmnd tå
fallå sá hå vä mässt sömm'n smet
innatel. Jä vet älri att nág'n
yrkti på att lää'n skullå läämmnäs
att nä håll å. Vi åt öpp å vi!

Hä värt e Herran's käläs. Vi hölls
bikå ná busker där ná grusgropå.
N'schu, åtrå stykk'n söm tog för sá
mä biegga hamrån börrti lää' n!
No gätt hä hår värvä n'tvähunnrä böller!

Hä geecck illa återått. Ömrt ti mägå' n.
Olä'n nä'r n kömmä hemm å innt åt
värvä sa meddå äller åffvål. Å los i
buss'n värtt vi å. Hä vi sömm sträffa
kömmä på'n gang. N' del spyddå å.

(magjsjuka)

Hä geecck mångå är inmå jä tog
n'kokkosbölle ti münñ ijann!

Nä lärimä vörä' n döddä

Vår gamla läarinna hade dött efter en tids sjukdom. Hon var lärade i byns småskola dvs. klasserna 1 och 2. Vi barn fick beskedet av Skolläraren själv när vi i vanlig ordning kom till skolan på morgonen. Därefter skickades vi hem. Fick ledigt den dagen....

fä fättå' nt nä forrest. Vä sá' n?

Att mannischä häddä gätt stå å dött?
Lärimä vörä' n. Hä gätt värvä fell!

Nog för då firrfärr' n häddä dött
å ännurå männsicher mä ti byn.
Mann lärimä vörä' n?

Hu sömm kunnå mässt allting!

A söm jäl' ptí oss läsa ôm'n Otto
å rå dämmä tömmatabåna utå på ôn.

Nog för hä häddä värvä strång
å dellt ut ná hörvler emmblått.
Mann å gä stå å dö? Näai!

Häddä ná vörä námå åc'n åmå Skol-
lärin' schälv sömm sägt å häddä
vi trott att námä loggdå ti oss.

Gil'oddå rätt ut. Allehop. Hä sank ne.
Mässt för oss alla pojkkå' n. Hä tog
på drog åtter. Ledi! Heli! dä' n!

Hofflä rätt öpp! Vämdä! For som
e remm vässtover Husåsen! Hemmi!
Inn jomrom dära ti kökå å mämmå.

- Mamma! Lärimä å dö - å vi å ledt! HeLä dä' n!

Inndalabro' n

Att äka till stan var ett äventyr för såväl barn som vuxna. EPA, Mesch & Jonsson (med alla sina leksaker för oss barn) och Lejönen vid Lindgrens järnhandel var några attraktioner. Även bussstationen med den närliggande lastbilscentralen där det var trångt om utrymmet för såväl minniskor som fordon var en annan värld för oss som kom från landsbygden. Men hemvart kändes alla hastitoror där emellan.

Men resan bjöd även på en annan upplevelse. Den gamla Indalsbron! Den var nämligen i så däligt skick att passagerarna fick stiga ur bussen och gå över trädbron. Bron bedömdes inte tala belastningen av både och.....

Hä pírti fogá' n ti mágá' n när' n
såg Inddalabron frammeatell!

Å schafför' n sá átt fölli kái att:

- Nu jätt e stigá' tå á gá!

Bro'n vä gämmäfl. å mörk' n sá
há kumá gá átt halliská óm
fölli kái sit kvárti buss' n när' n
kördå över. Blí för töngt!

Hil vä'nt nám són knötri för hä'å.
Há hörða líkksöm tell resú há.
Bára ti fá áká mi halvynia-buss' n
ti stá i vä ná áxextri i såg há.

Fölli kái sat fogá' n still són ti kórkái!
Annschömnt há skáká å skrammlá.
Schafför' n vä nog mer höll' n ann
prässt' n. Kórá e tökká ábák!

Há geck' n á byta ná mánngá ol ti
ovássná. Förriest' n sít mánngá å
vä nærvös för Inddalabron å!
Skull' n hällá' n hanm gánggá?

Kárer mi stárrkkágárt, Frumtinimer mi
nyklämmer, å bána ti biästskádná.
Há vä e rekktit á äventyr ti iká átt sta' n
mi buss' n. Há vä läntgt milla vinná n.

Assá dä Inddalabro' n!

Gämmeltåntá sömm allti' n lännitä

Jag minns en gammal tant som kom på besök ibland. Alltid ville hon läna något. Hade inte haft tid att gå till affären. Fick för sig att baka just kväll. Skålen var många. Något lummade hon väl igen med det mest glömde hon nog ber. Hon kom ofta vid "äfylváL" n dyrs vid huknötiden när kvalsgroten stog på bordet. Gammal. Sliten. Med en liten korg eller hämtare. Neg innanför köksdörren och väntade tilmotigt.....

Hu neg allti' n inná dárá.
Vá' n utá för á länná gátt' n
várá hóvlí. Sätti sá på' n stol..

Vi sätta má äfylváL' n sóm básset,
Img' n bryddá sá óm kárringá
Hu fecek vántá. Sá vä ná.
Sniálvátná ránn ti munngipá' n
ná hu sag smorbrönná' n ti
körnmjölsgrót' n.

Äfter mat' n fecek á' n kópp káffá.
Hu dräkk tå fittá. Blässstá å sòg
jönnom n'sökkertit.

Kömmá te äráná sett. I forbifärrt' n:
- Omnn e hä littá baknjöL?
Hann nt pi Köpprä å hinnlá.

Mamma geck' inn i skafferi. Há fnásá
ti ná pásirá. Hu smög né enn ti
korrg n átt kárringá.
-Gu vällsigná dä! sá á resstá på sá.
Drog kóffá ömn sá. Neg darmá dirá
å vä börná. För diunn gánggá.

Ibl länn unnes já öm hu gá röunt övätelL
å länn å. N fá val si ná hä å dæggs.

Skvällerbyttā

Förstā järpp'n (Den första järpen)

Ibland retades vi. Mest i skolan. Alla var lika goda kalsupare härvidag även om någon flicka ofta var retstickan nummer ett. Detill var hon inte sällan den som inte talde att bli retad själv. Då inträdde nästa fas. Att gråtande skvalvra för lärorummen och direfier rusa hem för att få stöd och medhåll. Pojarna retades naturligtvis också men gjorde vanligen upp sina affärer på annat sätt. Retstickan och Skvällerbyttan fanns naturligtvis också i vår skola....

Hū vā'nt nā snäll ā. Hölls järnā
ā retā anurā jāmtā' n söm intā
haddā likā finā klānā. Hu vā försi-
kömm' n villa värā stärrā änn hu vā.

Sättā nānn mot' ā retā tibakā bōrdā
nā à grintā. Å ivig sömm e remm ti
lärinnā à skvällri. Å sättn ivig henn
ti mamma si mā sammna sak.

Äfter e stānn kömnā mamma sättenes
niā jāmtā ti hännā. Inn i klässromma
å sättn igång. Fulölä rānn ur å sömm' n
varbakk. Jāmtā stog å sayffigrimnā.

Sän geck morā dän å jāmtā vā kvār.
Lärinnā sā'nt sā mykkā hu å. Hu kunnā
ömgå' n semia å visstā nog tāgå ått ret-
stikā. Hu vā'nt nā bättter änn dā unnrā' n å.

Frestā jag å' n gämg. Ti smäskolå.
Spring hennm å rälldå ått mamma.
Å grinnā nā onäutritt. Hu tittā pā mā å sā:
- Unnres vā du ha jortt dā!

Hi vā'jal-pā hāl. Hā vārt' nā mihäll. å!
Vā bārā å lōmmā väg tibakā hā. A törtkā
börrt rārā n. Jā vā'nt nā go pā mamma nā
jā geck ått smäskolå ijānn å.

Järpp'n kunnā jā tittā pā vār dā.
Innā hām salldes ti stā' n.
Feecek tre kroner för' n!

Förstā järpp'n (Den första järpen)

Jag var inte gammal när jag sköt mitt första skott med hagelbössan. En 16 kalibers Belgare. När där till pappa ågede två sådana gevär försörjer envar att min lycka var fullständig. Mamma brukade naturligvis. Menade -med all rätt vet jag nu- att jag var för liten för detta. Hade inte på långa vägar lämnat den sexåriga skolan! Men pappa menade att "pöjik'n skö lärri sā hämnerri å vār förschikti mā gevär 'å' och så fick det bli. Samtidigt gav han kloka råd och anvisningar varav en del ingår i avsnittet Vörā'n jägjär-axxā'n. Naturligvis skulle teorierna omsättas i praktik. Med dubbelbössan och några hagel- skott smög jag iväg upp i bergen en dag efter skolans slut.....

Blißstrā ti pīpi nā gängger.
Hā vā' n järppkul. hāne n närrst
Sät pā huk bākā' n litt'n gräntätting.

Rätt som hā vā svārā'n! lārp' n!
Vā' nt nā langt i väg från mā å!
BLissstrā nā gängger teLL' jā!

Hānn svārā! GLöddā ti trānā
rönnt öm! Vā' vā' n närrst?
Hördes sā närral!

Böjdā mā neaktå å tittā unner
grinhuskā' n! Trō'nt du fién
diäm vā pā ännrä siā!

Spässerā fram å åter pā' n Papps.
Nyfik' n! Nakktöfft's stögg rätt öpp!
Smög öpp hānā' n! Sikktā å sies!

(klen stock)
(åt sidan)

Nä vi tjuvittu på bio'n

Vi var några pojkar och flickor som fick för oss att vi skulle gå på bio -men utan att erlugga de en krona och trettio öre som biljetten kostade. Det visade sig nämligen att Godtemplarokalens ("Lärsheden") baksöder gick att öppna ned en helt vanlig nyckel. Biljetten kostade visserligen inte så mycket men begreppen vecko- eller månadspeng var inte uppfannna ännu. Dessutom fanns ju ett spänningssmoment intyget i det hela. En onsdagskväll smet vi därför in bakvägen. Just när filmen börjat.....

N'Halmer haddå stärrå förspl. I
ni vi lässå opp å smög in båketeLL.

Förbi kökå å oppför ni trappsteg.
Jömmom därå in ti scen kunnal vi sinn
si bioduk' n -mässt rätt fram siå!

Jå tro hä vä nå mä'n CäppLi'n main
hä vä nt gött å avjöra från vorå'n plåss å!
Jå kändå na först! Stog längst båt! Hör
hä drog oppätter näkk'n. Gått vänna mä
önl! Visst haddå vi stängt ijånn dirå?

Tro'nt du n'ÄdöLL stögg dir! Plås' mä ögånn!
- Å vä jär e hanen då? Onger! sá' n

N'ÄdöLL. Hä'n sön tog billjättå'n därma därå!
- Tannå dummheter sko e sluta mä! A tå hit
nyckel' n mä'n gång! Å già hemm mä el!

Vi dröp iväg ut. SkämnLi'n å flåt. Skull'n stigå
nå ått döm hemmå? Månn hä jörd' at n'ÄdöLL a!

Messömmifässt

Under några somrar på 1940-talet firades midsommarr på ingen nerom Tinghuset. På en lågda där idag bensinmacken står.
En liten danshana, några bord och bänkar för kaffe och sockerdricka, några ständ för pilkastning, lutgevär, hyckohjul, tombola med lotter och så björkar förstass. Uppklädda barn, kvinnor och män. Midsommarsängen som kläddes, restes och dansades kring.....

Hå börrdå mitt i dän mä å plåkki
blommmer å klå stämngå. Pöjka'n
sömn nyttja sit redan på Tinghusi
å kässkå för å blå mörtskå kåret.

Inspå kammar'n sit'n Margal's-Erik,
n'Stinus, n'klökkar-Alvar åsså'n
Tinghus-Nisså schälv förståss. Gått
spelå ut råmm's n imå domm geck neateall

Där snörrå redan kåtringer å gubber rönt!
Svetti'n å röbLömmi'n! Tjoa tellL niam
gång, ti hämmbö'n! Bånan gunngå! Mygg'n
hånn nt mä ti schwängåm'n gång!
Smitöngå'n høLLs dir'n fesskdåmm'n
dir ångnå vä'n blåmk'n tiåöring. Ve pöjker
kässkå pil å bråtas ti gröngråsä mämn's jämntå'n
stog siämm'i ti finklåna å utå på oss. Å hajja!

Prässet'n joLå e varry å geck hemm te sett sinn.
Vistå sá' nt nia mer dämm kväll'n. Tykkå nog
forsämm Lingå vä val. stömmLi'n på benå!
Villa fill imt si på eländi dämm kämm tinka.
N'Tinghus-Nisså dämma rak i rygg'n sömm
í elgäffel mämm geck litt sväjitt åtter nå kässker!
Ti svärtkössytym'n, vitschörrta å vässt'n. Brunögå
vå hög tog folk på drog så hemmått. Hä vä'n dag
i märrå å Döggdi nt å värrå trött å båkfull å!

Lokalnyhet i n

Det fanns tre sorters nyheter. "Sveriges Radio Motala" svarade för de övergripande. Om riket, Europa och Världen. De som betyddes mest i Liden. De regionala föll på dagstidningens lott. I huvudsak Sundsvalls Tidning. Vad hande i Sundsvall och dess omedelbara närlhet. Det var visserligen närmare men ändå perfekt - i förhållande till Linden.

Nej, vad som betydde mest var de lokala nyheterna. De som förmedlades via mun mot mun. Oftast skedde detta på "Köppra", "Nikkies", "Minors" dvs. byns affärer, på Posten eller i hemmet.....

Hä knikå tell där' nit däri.
N'gubbi steg inn å sätta så
pi'n stol. Tyst å stilla
sömm kväll'n utåför.

Så 'nt e ol! Önn' nit namm frägtai!
Hä vä'nt nä slädder å!

Unner värvämå, slättämnå, pärämnå
å schölämnå vä'na gl'lest må främm' n.
Mann dar i milla vära namm på gäng
mäss var vekkå. Dar' nit attan' n.

Hä vä' allti' n kår söm komm.
Fruntimmera hadd' nit stämn' n.

Häru hört? äller Häru sit? vä lösenolå!
Önn kräkä! Hoä! Sia! Läxx'n! Hässia' n!
Nå jantu sömm vörrtå på sYt' nit! Pära' n!
Schukdommet! Äljer! Bolagå å ännu smärt!

Vi bän spändä örvä'n rätt ut nä'rön tälå
ömn bärå nl vitter! skoggsfni! å oknytt!

Långå stänner vä' nit tysset. Hä vä' söm
meningå i sank ne å liktsöm groddå.
Hä vä' ovä nt å tälå mytja. Gått drekkå
käffå å. Tä fatå! Blåsa å sorplå!

Iblåm kunnå bli e skämmviså å. Hu
önn å Lillå Lisså tog n på kunnå utåtLL!

Äter'n timmå äller'n resstå sä grubb'n å geck!

Känschå täkt' n för kaffi! Känschå intia' n

Husä

Kärt barn har många namn sägs det. Det gäller i hög grad om de gamla avträdena. Föregångarna till våra bekväma och varma WC:n. Vad sägs om Stäng! Dass! Hemlighus! Preve' ti! Schettihus!

Kabinett! Hus! Tron! Ända i i 1950 talet fick många Lindenbor väckert finna sig i att gå utomhus när nöden så krävde. "Gå på husul" som man sa. Av egen erfarenhet kan jag lova att vintertid när kvicksilvet kröp långt, långt under nollpunkten och snön yrde in genom springorna - satt ingen i onödan på detta ställe! Inte en sekund spilides bort.....

Hä finns oliki sörtå'n tå römt!
Eupig! Tvipig! Å namm gang
flerpig! Å! Mann dä vä' na hos namm
storbonnå där dom dyngdå mykkå

Flässå'n hängdå på nå utthus å hädå
e trålå äller e plåttaunni unner sits'n.
N del läg e trippå öpp! Ratt övå käss-
stā'n! Mann dä varå inunga liå unner å.

Hä va lämngt ne ti käss. N'kunnå räknå
ti två -tre -fyra innå hå småLL næstelli!
Iblåm blåsstå na rekktit unnenfrån.
Mann fogå'n löftå dår'na hólå!

Nå kräppåper fanns' nit å. Hä vä
kärfälogå'n sömm jäldii. Ahlen å Hölm,
Klas Olson åsså olhkå timnger försläss.
N'fecc knykklå hop siå'n rekktitt!

Hä vä' nammgå sömm lärdu sä lissa
på Husul! Ja, nä'nt hä' vä' sá kallt.
Vä'n borttå va na fogå'n roLitt å
blåddrä ti deres tininget!

På väggå'n sit å alhti' korri tå kunge-
familiij' n. Osskär'n annrä äller Gusstå' n.
fämmtå. Månn dömm häddå alhti' n
klånhå på sä. Sät allri å dyngodå å!

Ja fönnderå mykkå på varför Dömm
sät p å husul. Nog gätt å fallå hä fömnes
nå bättter ställili å hängt dömt på? Hä
vä ju alla fall Kungg'n å Drömingå!

-Skö ru stå å latiå bekymmra? sa röm alti' n
nå namm geck på husul. Å hä vä justt vä
söm scheddå här!

Släggsmäss på åttamensdán

Vad vi slogs om minns jag inte. Bara att vi slogs på själva examensdagen. Vi gick i tredje klass
Och slogs bakom syrenhäcken nerom skolgården. Våra systrar som gick två klasser högre för-
sökte förgives att skilja oss åt.....

Feeck inn n'rekkti'n small på'n
Mitt på nisa' n! NiabLö' n kommä!

Systri mi ärbetä å drog mi dän!
Skulli justst skakå å ná. Troddi hâ
vå klärt. Titta börri e ögabli. Ikk.
Då small å så fiæn åter!

Feeck n'hål' n small på kaffi'n!
BLölli! Svöll' n! E loså hörmånn!
Tiar'a n kommä rimnes! Yolå onnt!

Hå varri'ut ná mer. Kommä å oss.
Bäggå två. Blöddi. Ti nisa' n
å ti lipp' n. Sysstrå' n grimmtå. Vi å.

Jilptå oss tell å schööl' börtt blö'n.
Börrsi å klänå. Dukkitt skämmLi'n
vå vi nog bäggå två. Ing' n vänn.

Äfter dåmn betå åktå vi oss för våraen

Nyskönå mä juguLställjif n

Mina första skor, inköpta för egna pengar, inhändlade jag 1943. På "Köpprä" (Konsum) i byn.
De kostade tjugo rökor och sjuttiofem öre vilket i och för sig kan tyckas billigt. Men om
jag tillägger att pengarna erhölls för närmare ethundra liter linong som plockades i Vallsjöåsen,
bars hem i kont och hinkar samt rensades för hand av en tolvåring blir jag nästan imponerad
själv.

Skorna hade jag sett på en hylla! Fått löfte att köpa dom om jag jobbade ihop pengar.....

Knäff humri liter! Hå varri tre vänner ått
Vallschöls n må'n könnt pi rygg'n å n
silhken ti vänneria hånnå. N'timmes väg.

Börrdå må å ställi å sá påkkingå. Å drékki
ti e kalkallå. Nå'n vä otörsti strök'n på sá
källvättnå. Åmssikktå, hamrån å hälls'n.

N'värt fri mygg'n, knott'n å åtå e stånn.
Sann flög'n sömm'n fis'ti'n piåsi för te få
allå karriå ful. Käffå å n smärgåser.

Hennm å rämså. Senä kyall' n innå' n va klär.
Sann blötå på röm littrå väkkert. Hå jolå
littrå på vikkå. Hå vä mön til

Skonå stog på e hyllå. E par mörkbrunå
vännerskör må döbbel. binnsul å e jus-
gul å vrissremm sön' n kunnå spånnå ått.

Nå'n drog ått å vä na fogan sön' å piåti
överväxel' n! N'flög främmt! Hå vä e
kännslå sömm ikke gå å beskrivå!!!

Jå å opp trattività kroner! Då föjdå ná mä
n'börk mörkbrun skokrum å n'börk ått
n'dåmn jugul å vrissremm å.

Jå hâ kunnå spriöngå ti Stökkholm ná rå
diannå skonå! Geck å för sakkta ständi ja
bära å spåndå ått vrissremmå å.

Värsstä skonå jä nám gang hätt!

Buföring

Ånu i min barndom var några fibodar i bruk. Mer kanske av gammal sed än behov att minska betstryck hemmavrid för att på så sätt trygga tillgång på vinterfoder. Fjorton är gammal stads-landes dag av en bondes i Märgedal att leda en svart och vit kviga till Svartrabodarna på Buföringsdagen (Swantedagen 10 juni) dvs. när det årliga "flyttlassen" gick till fibodarna. Lönen för uppdraget utgjordes av en STOR, blank tväkrona.....

Bytter. Hämker. Singklänna. Söcker. Salt. Linniansint. GämmeLininger. Krita. Tönnbrö. Käffe. Littis smor innå döm börrt å kanna schal.n. Gangklänna. Bibel.n. Slupa. Tämtsticker. Fotoschén. Å mykkå, mykkå ånnå vä sörrå på SLättnogge's n. (två långa skaklar med ett litet lastflak mellan). GämmeLänna vä spinnit för'n.

Månn hä räikk'nt å. Vår å en bär nå på rygg'n å. Döggdå'nt å gå löss å ledi å. Ja sôm hölls nai e bangstrygå kvigå å vä iir'-n. släpp.

Jönnom byn. N'åttå, tå koer, nå kviger å nå smakal, ver. N'par kåter å frunnimmar, e kåtå åssja. Förbi Västerkapälli, övå Husisen å n' Lars-Petters sömmarläggle.n. Linngren's, Lok'n, Kavelbronyr å Däkschödhannma där hä värrt å vila e tag. Så krika fecck drekkå.

Äfter e stånn bär i stå. Kölbottn', n. GämmeLboå'n, Hölröja å Storstenpsyra. Nu bördri gämmekoå å kannå jian sii. Sättå öpp havvå å värrå. Rämmndå. Krikå släffes på vall'n. För å vänå sii. Vå hemmå vä närrst. Fiangsai! Nu värt i brritt. Städå im sii. Höggå ve'n för e wekkå. Läggå papper på hylla n. Klissrä nå timinger där hä håddå sprökkå. Kritå kupå. Sopå. Ställa inn ållå gräffjer ti mijöLkkämmå'n. Si åter hagia'n. Lågå kokhuså. Spämmå över Svärrå'n. Skuri ållå trög å bytter. Renjäri Sepatriö'n. Fijja å stå i. På mi kafépanni. Bärrå inn ve å vätt'n. Kvallsmat. KvallsmjöLLka. Å mykkå, mykkå ånnå!

Hä vä seni kvill'n nå vi näddå byn ijämn. Änschönt hä häddi vorå n lång n dä fogå n däns n utför biärrå. Månn så vä nt nann vanlien dä haller. Ti hännå lag e STOR' a blåmk' a tväkronå!!!

GrafogeLek

Vårens ankomst förknippades med tjäderspel. Det var på något sätt bekräftelsen på att våren nu var här. Många underbara minnen har jag från dessa vårmätter. Alt ifrån elden, kafieburken, vintan och själva anspringningen. Med min far som lironmästare.....

Hä vä kälh på cnå siä
- å värri nt på n ännå.
N'gått sno sii tatt.

E värmätt ysst å nrä
Bäkkil åkängry.

Sövå vä 'nt å lännkå på
Ell'n gätt påsses å
kaffibörök' n må

SnoöLakkå'n glöddå
på oss börrti mörkrå
(Rödhaken."Tjäderklockan")

Vi lig å lyddå åtter Närvåkå
Hu sön tåldå ömm för GämmeL'n
nå hä va diägs å sittå gäng.

Då hä värt tatt millå Sis å Kl önnk
sömm pinn'n ti'n kämm.
BL i settene å skär nivå å slög
nå bliänspsel millått

Kunnå vära illvår å GämmeL'n
Hu sön tåldå ömm för GämmeL'n
nå hä va diägs å sittå gäng.

Hä vä oförgl ömnligå näter.
Änschömt hä kunnå vära svinkalh.

Hályrð á storpjäxar

Någon enstaka gång äkte vi skridsko. Trots vinter och isar under nästan halva året. Speciellt mellanlänting av bandy, ishockey och gammalt hederligt slagenil. Att vi så sällan snörde på oss skridskor berodde helt enkelt på att ingen plan fanns. Det var naturligt som gällde. Väckesjon. En kort tid åkbar sedan handlade det om mer snöskottning än åka.....

N'kann unnes ömm pojkk' n i da
skulli örkk' skatå snönn n tre, syrå
timmer förrå dömm kunnå spela?

Hå feck vi juu nā vi nämm gåang
höLLs å aktå opp på Väckeschöon.

Schibena oppöver bärjå. Má schyffler,
snöräker, hálvrörå sömm n'knöt. Gasst
på storjäxx' n å e yoxå ti hännå.

Gått höggå höL. ti is' n för ti kommå ått
hälssödrykk' n vörå n. Iskäll. vätnå.

Näm publik fanns int. Ökk' n skullå hå
örkk' teå så oppför bärjå ti jupsönn?
Dommar? Vi dömmadé schälv. Vår å en.

Hå vä båra storgråna' n ti lammå sönnå
för oss söm titå på. Såg på eländå.

Vi ikkta. Å sl. loggs. Snobbå å språng.
Hálvrörå för å. Barå å knytå fässt ijänn.
Hådd'n tur sat dömm nå minutet.

Värt n fränkt høgg' n må kl. öbbå äller
drög tell. må storlärhånskå' n ått kaff' n.

Iblåm gått' n ått lammå å loså böxcå' n.
Isvätnå vän' ut nå brå för mägå n å. Hå
jussön vre telL å då vä nå på nätt n.

Månn röLitt vä nå på Väckeschöon!
Ånnschöont n feck skåta te forbämls!

Nir'n geecck mä tiningå' n

Män syster var en tid ombud för Ahlén & Åkerlunds förlag. Det gällde försäljning av veckotidningar direkt vid dörr. Efterhand uppstod en fast kundkrets. Området sträckte sig från Klärke till Flygge och arbetet utfördes när skolan slutat för dagen. Tidningarna kostade 30-50 öre och varje sikt exemplar inbringade några öten i provision. Även jag drogs in i förelsen.....

Vå nå barbäkkå aktå' n SYkel

Vå nå is' n tog n gämmel-spärr' n
Där i milla geecck å språng n

SYkel' n hadde pappa köfttå nå
skojarå. För två kroner! N' kan
unnes ömm' n vä stöL n närrst?

Härmes hett' n. N'stor' n svärt' n
dånsYkel

VekkoReyn kömmå på lörðigå' n
å Helå Välå på tisdiagå' n. N' gått ut
direkt må röm. Frummittmå väntå.

Kárå' n köffia Leväni Livå, Läktyr,
Fölkå i Bill å Se. Då sisså tvåa n
kömmå på lörda' n å.

A'Rejnå jedå allt' n'niöring for
då n' geecck hemm må Helå Välå.
Hå vä e snallå täantt övå Stimuses.

N'PPPPP Unamnresson jedå asset
dår'n sät t' n hög' n kärnmistol. e
trappå opp å vänta på Se n

Svebärr' n vä filia fortjust ti Fölkå
i Bill N'Allgot höLLs må Läktyr' n.
N'Gusså köffia Leväni Livå å Se.
sömm silldu nå vidarå.

I Klakrä å Bodäkk vä nå mässt båra
VekkoReyn, Helå Välå å Läktyr
allå sorrå' n. Mangå tå vär å en! Då
geecck å förr å fä inn nå tier!

Månn i Flyggå vä nå häl.sILL. En tå vär. Unnes ömm dömm bytti hop millå galå' n?

Tannläkär'n

Jag kunde ha gått i fente eller sjätte klass när skoltandvården kom till Liden. Man kände sig inte särskilt väl till mods när besöket kom om inställelse. Inte blev det bättre av berättelser om hemiska verktyg och sprutor som spreds av dem som redan varit där. En viss nyfikenhet fanns dock. Den gillde förhållandet mellan tandläkaren och tandskötterskan. Det hette allmänt att: "Tannläkär'n hä hop nai må i Lady Hammilton!" (Lady uttalas precis som det stavas)

Tannläkär'n vä nt ni roLi
Mann gruvdå sa för n, å allå
sprutter å värktiger hän haddi.

N'dåmn börr'n, mä allå remma n
sömn drog n, vä nt go å tass mä å.

Tog e äkkel, tå mig öm'n däig.
Hä va e pina hä. Mann hä förstas
n'va ju ledi från sköLå dämm åttermeddå n.

En å'n hälv'n timmä höLL's n där nå
käff'n menn innå hän vä go å fä ut å!

Gu vä'n svettes! Drog! Mummlå!
Höggi mai'n pikmjässel så blLog n
pipränn ne åtter hikä!

Åtteratt sa'n hä vä värstå hän jortti!
Värrt föga'n käreja nai'n sa å!

Bedövningå tog däLit. Hä joLå'nt
nå för å Lady Hammilton' n stog båkä
tell å höLL hämnri' n ömm halls'n!

Ja tro mässt hän ha kunnä fått dreå
huvvå ur le båra hu hä höLLå ti å!

Nä säxxualuniversisingå kommä ti byn

Sävitt jag vet var detta ord helt obekant i Liden fram till höstterminen 1943. Att vår gamle skol-lärare inte kände sig särskilt väl till mods när han informerade om detta nya ämne var inte svårt att se. Naturligtvis ökade det vår nyfikenhet. Vi skulle nu delges de hemligheter som varje barn på landsbygden var så väl fortrogen med -från djurens värld- utan dock att kunna de korrekta termerna för det ena och andra.

De flesta föräldrars inställning var nog klar. Lär barnen läsa, skriva och räkna i skolan. "Det andra" här dom sig nog näp den dagen kommer.....

Säxxualuniversising! Vä å hä

för jåvla pähitt! Hä nämmteng
å tråttå ti blinä? För i ti'n visst nt
nägen nå öm dättal! Mann hä örnå
sa brå ämdå hä nai hä bär stå. Utå
biådå teorflan å allå olå båkæLL.

Gämm, ån vä rekktitt siunt dömm!

Vi ömger vä nyfik' n. Jämta'n frisså
å viskså mä värje'n mäms pojkå'n
hess vä kärigäre å tåLä ömum n dämm
präktikå sömm skulå blå ätämå.

Jämtän geck tåmm'n förä oss pojker.
Hä skullis sitt nai ut å blåmå hop osse!
Dömm vä falli tyss. Fräggd' nt nai. Hä
hördå vi na vi lä örä på dorå å lyddå.

Huga vä Skollärr' n slEt onmt! Hänn
höLL opp bok åter bok främmittelL
å så att så hännä skullå nai värlä. Innä
enäs dömm som sät närmest sig nai!

Sämm læssta'n litå innitelL. Mummlå
mässt för sä schäL. Hördå hör vi sorrä
neatell. Värt elhrö ömum örä'n! Tårti
gömm'n å dräkk vätnå stup i ett!

Innt jeddå n dämm unnervisingå nämteng å.
Gämm, ån haddå nög rått ändå dömm:
"Då rämnä larå dömm sa nai hä bli däggsl!"

Vå vi sång ti smäsköLå - å Klässå' n ätter å

Svenska stansänger, av Adolf Andrén, är väl känd av oss som är lite äldre. Ett häfte för höstterminen och ett för vinterterminen. Då handlade det barn om ytterligare ett "onodigt" åmne. När jag idag bläddrar i dem finner jag flera intressanta uppgifter om syftet med dessa stansänger.

- de skulle genom systematisk inordning göras till elevens egendom för hela livet
- de skulle s.a.s bilda pricken över i et i det levande skollivets rytm
- att skolbarn vid flyttnings "icke skola betungas med inköp av oläkortade sångsamlingar"
- att varje handledning i sång, resp. sångsamling, större eller mindre, framst tar sikte på gangse bristfulligheter härutifran ("ett friskt, naturligt och vackert talorgan") samt utrensungsarbete av störande missförhållanden ("ex. textförvanskningar i uttal och frasering") och icke minst "den unga, så ömäligiga röstens ans och värde".
- under första och andra skolåret bör vardera ett titat, och under det tredje och fjärde åtta sanger (sammanklatt ett 30-40 tal) inläras.

Det är inte utan att man, sent onsider, böjar ana också var för dessa evinnerliga hemidixor i psalmboken förekom. I sångerna rymdes en hel del svärförklarliga ord.....

Hösttermini ns häfti

I rå dinnä morskså kårin i fläns å nö ol. Birum visst'n fall va hä vä. Män Maandou å ungdoms-värm i bardalurm för å inntå tåll å önn Nord du jol.ås jättelemm!

Ånn hosst'n då. N'dåm Näkk'n sön sl.ög gullhärpa mot bärja!

A i juft i häva. Näkk'n sön vildå på Demantchällå! Att hä vä nä ånnä ånn Juphalittå förstog n'ju!

Assi Svärjå mett. Furujördatt, norrschenkskrönt å båsså mal.ånn ti brosst åsså!

Jämna sön geck åt killa rá å misså åra sem. Att hä vä nä skämmlett åta n!

Jå sång mässt nä hä vä Hösst'n å kömm'n. Jufli i häva å Härdi å jol.å.

Vintertermi ns häfti

GåLåLommå' n ti jöLmullå: Hörsom åmådian juvt öm dämt ti jürrå visskå!

Ti Bessköppsing'n hettå ná. Stärt nu fässt å båträ hä sön färun brässt!

A ti Fjärril..n där ná Hägå sång'n öm å lägå tell e grönum e schul. ti bl.åmna's paulun!

Hinen vä nä bärå två ja tykktå önnm: Tonå' n sön sl.Ummra åsså hu öm ill-mämmå

Orgeln utgjorde ett viktigt inslag i våra skolsalar. Den gav melodin och underlättade inlärmingen. Och nog uppnåddes syftet "systematisk inordning... " väl. Utan dessa stansänger är jag rädd för att repertoaren begränsats till de "drängkammarsvisor" som knappast lämpade sig för offentligheten. I vart fall för oss pojkar.....

Jul Lötstä

Juldagen inleddes alltid med julotta. Det hörde till. Stjärnklar, kall morgon. Knarret av skor i snön. I ljunen från kyrkan strömmade emot oss. Helgdagsklädda männskor. Lite bortkomma utan gamla, invanda vardagskläder. Doff av natfläin. Klockornas mäktiga dån ut över dalen. Alla de gamla kända, kärna psalmerna

N'kändå sa lit'n nár'n tittå öpp i tåkå.
Där fläns e lukkå sömn hina ått juskronå
geckj jönnom. Håddå ålti'n för mi hä
skulla kömmå n' fögel. börri hól.å.
Män allri kömmå hä nimm!

FrammæLL, dä prässt'n hólLs, vä ná
storå fönster miu ná pelari milla. Asså
e Körrs sön nám glönumt e kappå på.
Ån hel'n hop mi änngrig grecck främm å
tebækå milli pelari'n baki Prässt'n.

BikætLL vu läkktå'n. Jå e tråppå öpp vill sigå.
N'sig allå örgelpipa'n. Årmå'n ått Liðhammår
för sön lärkiyngar övå tåmijntå'n. Siimngirå'n.
Bäs'n ått n'Årham. Päppas tenor'n. Hä vä ná å
höra nár'n Ádáms jul-sång slafft's los!

Prässt'n sörri nämteng börri predikstöl. n.
N'z'e'n en höjd' n på. Vre huvvå för å tittå
ått jäntå'n. Prässt'n tystnå. N' Jonnkå å n'.
Julius resstå sá. Viändti tavLå må sálLommömrå
mi hä dönn hämmå hävå'n för Kollekktå.

N'klämmndi pán tjufamöring. Skull'n je bört'n?

Äller behåll'n? Öm n' hedå ne hel.å hännå ti hävå
kunn'n tå mä sl.ännit'n tibakå utå att nán sag å!

Hä vä nt ná sl.ämmar nü storbönnå'n lä ti hävå å!

Hä kömmå ná smiföLLki båkåför lä ti hä!

Äterätt värtt n'stienes å pråtå e tag ná pojker.
Döm håddå å fatt ná källsånger, strömpet, e hemm-
stikkröjå äller ná vänter ti jöLklåpp. Hä vä fogün
likå för ållå. Mjukå piket. Män hä jöLå nt ná. Vi vä
ju ledi flera dagar från skolå. N'drog sá hemmått.

Fisgubb'n

Han kallades faktiskt så. De som inte mött honom förr log kanske åt hans "ariot". Efter sångende och innan uppstigning. Det var inte några enstaka, korta fjärtar. Nej det handlade om långa stycken. I olika tonarter. Omsoont gallt, nästan lidande för att i nästa ögonblick påminna om en sorgsen bas. Ändå gick väl judet an -till nöds- men hukten var vedervärdig.....

Gubb i vändå ärtschlå tell å fes.
Långt å jämmerfitt. Sönd i svöLL'n
n'rav. Jallivärhängå vå römmikit så
hå tÖldå e stånn innå hukkå kröp ut.

Vår kväll å mårta likrådann!

Hä' lukktå kiså. Ändå gecek å inn
för dömm som ligg ti nesilfå'n. Männ
övitell. Vå nå vedervärdit! Ännischönt
hå let löngt stieg å öppat åtter e stånn.

Lå så likksömm unner bÖljåkå!

Pojkå'n övåtell teg på let. Umnå for unna.
- Hä öpp därrå for bLekå halvvet!
- Ut må gubbfå'n ti ställå!
- Sätt kniv'n ti åsi dinn!

Gubbå'n neitell skrättå därrå mörkrat!

Fisgubb'n bryddå si' nt. Hän soy håml!
Å vá kunn'n hä jörnt för nå foraxxt n?
Hän häddå vörå ti bå dökktör n å n
Kål. Agnusst månn båggå två vå bet.

Där'nå köjå let å sômm färuit!

Storsmäll'n ti PrässtijaL'n

En grampojke hade kommit över några dynamitpatroner, några tändhattar och stubinträd. Det krävdes inga längre överläggningar för att vi skulle vara ense om ett provskott i skogen nerom Husåsen dvs. PrässtijaL'n.....

Äfter skoLå bär å stå ner i TjaL'n
Utdover dynamit n båc vi mä oss e
två töms jämrör för å läddå ti.

Nå vi hått oss n brå bit neöver slög
vi ne röra ti båkk'n. Jolå fisst tånn-
hått n på stubin å e hÖL ti dynamit'n.

Slöftå stubi'n må tåmhått ti hÖL å
slaffia ne dynamitgubb n ti jämröra.
Sånn tåmdå vi stubin å vannå.

Stog båkå nå gråner n fannmå i meter
börrt å spittå ogå'n på jämröra. Hä
tol'då lännejå innå hå håmnå nänteng.

N'schujåvå småll värrt ättttttttttttttttttt!
Värrå än värså åksmåll i vi hört!
Röra forsvånn å hå värrt e storrt e hÖL.

Örån slög lokk på oss allehop. Å vi
värrt dukkitt rådd. Förstog att vi jörrt
nå sôm vi skulla få faen för örn någg oss.

Språng neått Jim-Joms där vi tog å opp
mot KLÖkkår s å Sökkstegå. Kommå
hem ti Husås'n storväg'n från byn.

Hå värrt e juvå liv öm n dämn storsmäll'n
ner i PrässtijaL'n. Gåmmlå'n hörda att
hå va e språngskött. Anå nog fäc'n.

Månn vi krep kaffi. Visste imga'n. Vi
håddå vörå på Lårs-Nisch's läggdå å
spelå fotboll heLå ättermeddå'n.

N'hörrvel

Nog fick man en örfil -"n'hörrvel- ibland. En härlugg eller dask i ändan. Både hemma och på skolan. Men det kunde vara långt mellan gångerna. I sanningens namn måste erkännas att man nog gjort rätt för bestraffningen. Nagon misshandel var det aldrig tal om. Inte under mina sex skolor i alla fall. Själv kan jag inte frigoja mig från missstanke att dagens barn får mer illa på grund av att gränserna mellan rätt och fel blivit allt suddigare för allt fler.....

Nö värtt å nånn hörrvel i milla ått.
Äller n härlugg äller n'dässk i
ärscLä.

Mann skö helLä sanningå främmin
hådd'n nö jorr rätt for
allehop' n.

Föga'n simmrå må olät'n dämn.
Ällä öLä åtämå värtt så
seg.

Värrst vä nä nä ämnrå bänå säg på
Ajeffå äller jöLä grimåschän
bäkateL.

Så värt n'gång nä Skolliar'r n lä tell
ma flåthannå över tjinnå å örå
mett.

Hörrvel'n gecek fall ånn. Månn ti illskå
sLog'n sonner pekpinn'n å. Ti bånnk n.
Feeck för hä å.

Feeck ga ti'n Olli Ålström å beställå
n'uy n'en. Ä betåLä n å! Då vä ja
sinnt!

Fru Skog å fru Försgren kunnå je n'hugg.
Månn Lidhammar kliffti tell hånn.
Månn hii vä salla n'

Hennni värtt å nånn härlugg ibLånn.
Månnä tog ti näkkhärrå å drog
öppet

Tröskningå

Under de två sista skolorna -femman och sexta- bevisades regelmässigt lov för vissa nyttigheter under hösten. "Paranna" eller Pärtov som man saade vilket av portatis samt vid "Skolånnå" dvs. bärga skörden och här då i mening tröskning. Tre kronor per dag var en vanlig dagsförtjänst för barn vid den här tiden medan vuxna fick tio kronor.....

Tröskvärtkå dumrå å gecek!
Dämma rök Kröp inn överL.L!

N' Bärttil, n' gämmel npöjkå, lä fram.
N' Stinus mått tröskvärtkå
N' Gösssta, bonn schåL.v., tog unna sää
Nå frunntimmer sköt unna häL.m'n n
å já là unna n ti häL.mboå!

Hä vä drygå dägårt! För'n fiammitakLåssar!
Å halla telL p å 'Gämmel.märsch helLä dä 'n.
Månn n'kunnå tjianå n'tå kroner på nå dägårt!
Hä vä mön til' sön gämmal.å'n allti n sää
Månn hii vä däLigå duschnmöjiheter så'n
fecek ga kring å klia sá n'flyå, fam dägårt
etterått! Å pänningå'n hådd' nt n'namn stor'n
gläjå tå. Skulli inn på c'håmkbok hä!
Hä vä mön til' sön gämmal.å'n allti n sää
Tröskvärtkå dumrå å gecek!
Dämma rök! Kröp inn överL.L!

Svett n rånn!

Månn hii värtt nå kroner!

Bylagsstafett' n

Några år i slutet av 1930- och början av 1940 talet arrangerades bylagsstafetter på skidor. Att tio lag kunde ställa upp varav tre fyra duktiga och resten mer eller mindre noviser. De senare inte minst till publikens stora glädje. Start och mål var fortlagda till "Nikkes-lägda"-diarierna skolan nu fägger- och strax öster om dåvarande Godtemplarlokalen (Läischen). Efter åt var det basar och dans.....

Hä vå e roligå tellställning
må lagå från helå sökkna.

Hä vå int nā månngå hä vå nā
bevänt må. Mässadels vå nā
Bodiboni aller Däkkebrämå nā
sönn våmn. Näm gang Byrå n.

Bytt öm jöla röm på Läischen å öm
näm villa schöla å sa ättter ått feck
dömd nyttja Bybukk n yssstateLL. Hä
vå nt näm som gnäll för hä å.

Vi smäpojker jagai gubban ti sammelagå
så rön hól.. på å kvämmå ti åkkå. N'
Stimus sväl.. da snus n' gäang just nar n
skullä oppöver bräthärja övä Melanders.

Storrinnåra n haddi lummå schider männ
llässtå n haddi hemmjöla björkschider
nä täremm å fjästrämåra. Vå nā tō n
kunnå nā hännå att brätta försçvånn

Hä vå nogå må ti'n sā'n Dykkhoff schötte hu.
Hann va Fjärsmann å javLi å rik'n ti hurvå.
N'Adåm jai.. pt.. n. Hä kömmå alin näge
klägornal, på titigengingå å. Vå jå vet.

Änn idå kann ja si hör gubbå n ärhetå sá
oppöver Nikkes lägda. Jäldå å vörå förrst
nä spirå geck hop ti rättå åkkå. Vå nt lätt
å körri önn nám tu jupsnönn utå hänne å.

Jetingbónâ

Första gången jag hörde den var en sommardag för snart femtio år sedan. Under bäckmete i Backbäcken blev jag getingstücken i panan. Tvingades gå och lägga mig i den gamla kojan vid Backsägen. En skogsarbetare från grannbyn som tillfälligt bodde där försökte bota mitt onda med den gamla Getingbönén och lite kall jord.....

Hä jöla nā förbannat onnt!
Bulå värt fogja'n sömm c
hömschägg! Svårt å si!

Prövdö kalLvätnå. Hä brukta
jälpå mot mäest alting hä. Männ
n'hänn gamga räck'nt tell å.

Då lässtå n Rikkhärd Jetingbónå!
Hämm häddå prövdå förut å si n
männ nu lä n tell n'navå KälljöL å

Jeting, Jeting, Jeting etterspik!
Tå'n HäLå ru komm' n' hänn å ru lik.
Stikk i sten - männ innt ti ben!
Stikk i mull - männ innt ti hull!
Stikk i vägg - männ innt ti skägg!

Asset het Jetingbónå! Annschönnt hämm
annvändå jöla å. Hä jöla likå onnt!
A bulå vä likå stor! Ömm'nt störrå!
Männ hä drog åtter! Åtter nā n timmå
vå bul å minner! Å värrk' n vä ut så häl. å!
Aller önn hä vä kalLvätnå ändå?

Bárá'n

Första härá'n

Vissa närmiskor ågde "baran". En kraft, förmåga som uppfyllde ägaren önskemål så till vida att den drog till "gårds". Det ägaren onskade kom "på något sätt- till hem och gård. Sävitt jag var det kvinnor som besatt denna kraft. Atminstone i Liden. Men priset för att få baran i sin tjänst var högt. Man erbjöd sig att brinna i Helvetet efter sin död....."

Hu hadda falli värmä ögå. Stor à brun.
Ållå vissä att hu egdå Bárá'n.

Ännaschont hu allri jort oss bån nägå onnt
va vi rádd för kärtinga å språng umnå nå
vi såg å kömmä vässt i lämnsväg n

N'haddå hort gjämmalå n tälå ôm hör
kärtinga haddi teå att si Bárá'n å jörrt
opp mi Jävulen schäl v. Hå vå otäkt!

Dönn sá ná ömn e gjämmystå'n sön
skulla vära svärt äller grätt. Å ha nii
sörrters olíka gänt ti så. Nysstanå skullå
vära hopschött tre torsdanlitter i ra å ha
nå dröpper bl o ti så från lillfingrä. Hallst
skullå ná vära jort ti'n körsväg. Säum
vå nii ti läsa'n dämm Bárárammisi.

Önn du spring för mäg på jöLå
skô ja brinn för dag där ná Hållvetå!

Säun va ná klart å kärtinga kunnå börrja.

Hu hadda falli värmä ögå. Stor à brun.

Ållå vissä att hu egde Bárá'n.

Vi bän gecek åt sia för kärtringat!

År man som jag upp vexen med jakt sedan barnshen är det något särskilt med den första jäppen, haren, älgen etc. Jag var tretton år när jag sköt min första hare. På en trettondagsafton. Av det förstas att det var en snöfattig vinter så långt. Termometern visade runt minus 15 när jag följde pappa uppåt Vitmossamyran för att motionera en stövarvalp.....

VälP'n feck ná ti nosa på'n gäng.
Svanns n gecek sömm n trömmipinna.
Hårá'n vå ná lämngt börrja å.

Hör hää vå rild'n tell ysstaför öss.
Hå bär vag ått Skörvjänå n. Må n
jävla färrti! Hå vå i arrschLå på' n!

Pappa så ått må å stinå på öpptagå
så skull n gä åttér å jälPph välP n hän.
Ställdå må unner ná storla risgrånet.

Hå vå kallt. Nå ohygglitt. Håddå nägrå
holhrobiter ti fikkå å tüggå på. Fingrä'n
vå stel sön ná pinner. Stog ratt ut föga n.

Hördå ná Klös ti skära'n ysssta för mål!
Smög tå vänntå'n Stel föös n hämnrå'n!
Brot opp baggå hanrå'n på Bällgår'n!

Satt opp bössa ti e glapp ysst i bakk'n!
Spittå ogå'n! Rätt sön hää vå sät' n därt!?!
Hårá'n!! Säg föga'n båra svärtblekkå ti örå!

Pang!! Pang!! Brändå å baggå pipa'n!

VälP'n råldå ná hummrå meter börrt!
Hårá'n sveg hop! Jå fögi'n fässstrots'n!

Pappa vå ná längt åter å. Skrättå gött.
Jeddå må värmhämskå'n sennå å så fitt må
å kutti tui glänger opp å ne för hallå sönnaför.

Bösså på åxlä! Hårá'n ti hännå! VälP'n siami!
Ökk'n sömm vå kängest tá välP'n äller mäg
vå nt gött å sagj å! Förstn gLömmå ja allri'n!

Ydräkung'n

I min ågo finns ett gammalt foto från ett sommarlustspel i tre akter som genomfördes av Logen 288 Vaksams medlemmar någon gång i mitten av 40 talet. Ydreklungen. Närmare ett trettioårs medlemmar ingick i ensemblerna! Aven pjäser av Strindberg uppfördes. Naturligvis såg jag föreställningen liksom många, många andra. Logen (Låschen) var ett viktigt inslag i det gamla samhället. Inte bara för sin nykterhetsstråvan utan kanske än mer för sin utåtrikade verksamhet. Teater, basarer, bibliotek, mötes- och sammankrädesteknik, fester och sammankomster av olika slag och mycket annat.

Ydreklungen måtte ha gjort ett utprägligt intryck på mig. När jag ser på kortet med alla kända ansikten minns jag också innehåll och roller.....

Försägs vä'n härrgal där'nii Ydrä
söm egdes tä'n Kåmmajjunkära
söm hettå Raaf'å kärtringej hämsches.
N Olli Jonsson å Liméa Hansson.

N'Ketel vä'n rik'n bonni söm haddå
e gotå ögå ti ejanå söm hettå Ingetri.
Männ hä hadd'n ässet för. Hu vill'nt!
A Elm Melin å'n Axel Strömmhåkk.

Å'Rångel vä'e bönjämå söm vä fallå
higå ätter'n Tässå söm vä dräng dår.
Männ hä värtt ut nä tå hä häller!
N'Svåm Åslin å a Brita Åström.

N'Bryngel vä'n Spelkår söm spelå
Näkkåt 'n öm Messömmärsitän mä
villå stråkdrag sih skrek ti lokål'n!
Hä vä'i Vilhalm Forsgren. Viägnästår'n.

Nå ener tell å ja go å plåcerå ti spelå:
N'Gösta Lumbårg vä'n Amunn, Skriddåt'n.
Å'Äda Bodin vä' i lilkå, e bonjämåttå.
N'Rudolf Åslin vä'n JissLå, Kópral'n
Å'Jarl Oskarsson vä' å Tlin
Å'Alseby vä' å Marita Jonson
Å'Äda vä' å Almis Åslin

Sånn ärä flerå ja kåmnå jämå männ int minns vä'r om speli för nä. N'Hämler Båkking, Å'Frida Ålstöm, Lidhammar, N'Sigurd Åström, N'Erik Lim, Å'Rut Åström, N'Olli Älstrom, Å'Brita Forsgren, N'Folkå Sundin å ja tro n Olli Lim.

Å'Ingefti tyktå fallå ömn'n Ingemod å
han tyktå fallå mykkå öm hämnå å.
Mann hä javlas mässt för döm helå tå
N'Ingemod speltes tä'n Siggå Parson.

Åmnshönt hä vrängis å haddå sä ömnå nå
telL sät på slutå. N'Ketel feck å Ranghel
å'n Ingemod å Ingefri. Å'hä tyktå vi vä bra!
Ing'n sät n åmnå båkåter förstållningi å.

Mann hä vä'nt båra fijsså kärlek i. Å'hä nái!
N'Ketel å Ranghel bråtas mä väriåen e brå
tag ti tredja fikki'n! Så hui sät. Å'n Amunn,
Skriddåt'n, höLls mä'n päså söm'n Kettel
haddå ått sät för fiumåt' kroner åtter e stånn!

Åsså vä'n e hui söm'n i Jissla, Kópral'n, haddå
fönnå ysså telL närt å'n Ingemod gråvt opp.
N'dunn hui gä'si Raaf'n fién på å fä tag ti Hä
vä pappa hänsches söm egt å gråvt neå för
linnjå säm. Fä unna nå för Ryss'n!

Ydräkung'n glömm'nt ja hör gämmål-jä bli.

Skogsfru

Skogsfraun (ibland Skogsriet eller Mifraet) sades alltid vara en ung, vacker kvinna med långt svart hår. Ibland beskrevs hon som en visking, ett rop, ett skratt, ett djur eller en figel. Men fram för allt var hon en kvinna. En kvinna som med alla medel försökte snaja mannen och locka till skog. I gengäld varmade hon. Kolaren när milan ville så. Flottaren när en bröt höll på att bildas. Jagaren där han hölls med sitt olövliga byte och främmande mäniskor kom för nära.

Berättelsen var många. Alltid kopplade till skogens män. Även om man var liten lyssnade man intensivt när det berättades.....

Hu vä nt å lekā mā ä! Svärtikäringå dämn!
Hä sā n' Albin, sömn hiddā vörā lag mā å
sönnå kōlboett' n, n'attermeddå förvekkå.
Hu vä bokteli å grämn å kunnå vrängå
huvvå tå vä kär sám halst!

A sittå nå ått på skärrp' n, sörn hu jölä mā
n'Albin mädd'nt kåra' n'na bra dämn dän' ä!
För å vinnigå stöbab' n' mellå å vä'nt klar
över önm hä vä märiä' n'äller kväll' n. IbLånn
spötti dömm bl'log' n' ä! Så hä säl!

Hä vä bärä Kolarå' n, Flätäri' n å Höggå' n
söm dögedå ått ä. Hu vä tykkessnykk' n' ä!
Män annschönunt att hu let döm slitå ommt
så hördes alla falla hägå ätter ä. Jä hörðä
då allri närm söm betäkka si för dä besökä' ä!

Män hä vä nä kénstitt mä ät! IbLånn häddä
nä vörä där nä Mäki, Ellfissa, Nämöslööön.
Bätkboi' n å Hällschönn samma nätt! Hu gätt
fiLes forrt n' dämn käringå! Å ätt hu örrktå
mä alli gubbi' n! Allti värt slte' n!

Gubba' n mätt'nt ha kröpä ne ti sl'af' n förr' n
hu vä där! Å n'Allbin stäkkär' n'hann'nt ti kójja
n'gång! Hä bär stå sönnå kólboett' n' oppäster
nä nägriner hä! Hu vä nt nogå n dämn' ä!
Tog tellihäli ti flykki' n lixti här å vär!

Att hu skullä ha hönna römt ti alli plässä' n i
sämmä vevi trodd'nt vi pä. No för hä vi vä smä
män no vissä vi vä vägän vä millå pl'ässä' n.
Ti mörikrai! Över bl'lotmyrä' n! IbLånn snönn!
Hä vä nänteng söm'nt stamndå!

(Hu gätt hä fl'erä sysstre!)

Motors Ykel' n

Petrus var ägare till en motorecykel med sidovagn. En Harley Davidson. Den hade inte gjort bort sig på ett museum. I sidovagnen fraktrade Petrus allt. Från hundrakilos utsädesäckar till dagligvaror av olika slag. När han gjorde byn, och Köpprä, på lördagarna är det lätt att förstå den uppmärksamhet byns småpojkar ägnade maskinen.....

N' Petrus höll' Ls mi häningå.
Häddä vekä opp skimluvå
för bæggä örä n.

Helä t' käst' n' ogå' n utått' L.

På s'Ykel' n' mi stivagnå.
Härrley' n.

Snapojjkå' n kläträ p' n.
Dä'r ná stivagnå å oppått
styra tell.

N' Petrus på därrå å skrek
-Stia s'Ykel' n' viig' n?
Snapojjkå' n för å' n.

-Niärali' pep dömm ångslitt.
N' Petrus skakå nivän.
-Latt dä s'Ykel' n stå!
Komma teboks te disk' n. Å mäg.
-Byrå' n å e jävla busi sa' n
å spitta ogå' n ti mä.

Köpprä

Vären 1944. Sex långa skolår hade äntingen nätt sitt slut! Vissertingen återstod Fortsättningsskola med tillhörande Snickeri (2 årskurser om totalt 475 timmar) liksom Konfirmation eller "Sjä i gängen" som det hette till vardags. Men det värsat var ändå gjort. Lage till detta en ordnad anställning som springpojke på Konsum ("Köpprä") med -vissertingen en månads provanställning utan lön-men direktör TJUGOFEM kronor i månaden! Förstå att livet lekte.....

Häddå fritt ärbert på Köpprä! Vöxx'n nu.
Trättå'n. Söm springpojka ti böjja mä.
Gått ärbert gratis förrest mänå'n sù döm
sag ömn hā vā nā gág'n ti en.

N' stor'n påkcykel stog å vänta på mä.
Hā vā flák bå framm i båk. Käll'd'n för
Goliatt då hā geck i lässh mässt hör
mytjä söm halbst på'n. Hán vā vilksam!

Äfter'n mänå vā nā klårt! Jå dögedä!
Värrt full löning från nu! Tjugefimm!

Vår mänå! Hā vā ut nā snäpplinger
hā hanlä ömm al'

N' biljätt ti bio'n kösstä e kronja å vill'n
ta'n tjyrok föra kösstä Stämmbul'n
trätfäm örä för e piket mä tiå. Då va
hälvå cigarett n båra e tommylysa.

Te å börjä mä höLls ja mässt ti pakkboå.
Feeck järä renat! Fyllå itter väret! Jil'pa
tel lå läsä turbil'n! Åka ti biagår'n mä
mjölsäker! Feeck allti'n nā vinebrö tå'n!

Hā vā fullä renner! Från åtta ti sexx. Utom
lördå'n. Då vā nii korrdag! Slutia fimm!

På mändamära'n tog vi rått på gammel-
köttå å kokkia pelssi. Kryddå uta fiens!

Äfter bårt e hälyr vārt å löneförhöjning!
Träti kroner! Å dägas å börjä åspiderå å
ta mot tipsi. Karriar i geck ståkaråt
oppå! Först! Hā vā fogå'n kuslit!

Feeck e bok frän "Vär gal" å. Då stog å
hörs n skullå tvättå sa å råkå ssi-ni hä vārt
dägg- å klippå sa -å nágLå'n å- si föLLå
skullå trivvs å komma ti båka ti Köpprä!

Köpprä vā'n mötesplåss på ättmeddå'n.
Nå fammbuss'n komma från stan. Näm
hämnni e brunnt e paket som hā Klukkå ti.
Mann mässtidels sät kåra'n å prata.

Lördågå'n vā ärbesämn! Då kömmä utå-
byå'n. Döm sön hämnlå för heli vekkå.
N' vārt fögå'n förbannad nå röm Kl.lev in
fam i fam! Nå övertisersättning fimm's nå!

Männ hā vā ut vārret å! Hā vā ju lördå'n!
Hā kunnå vāra nå bestämmt å! Att nå håll!
Hā döggå ut å müssa nå tókkå å! Då stog
n' där rått sön hā vā. Mä ämndå'n bar!

Äfter nå år feecck n' börjä å åkå ut på olika
ställå. Nå hā vā diages för semester. Pi amra
köpprä. Siljå, Boda, Västanå, Langå,
Kyrambäkk'n, Bessgal'n å Össtereda.

N'årdå kimni heli sökkni å vîL hî. Trafittå
orijâl, sön n'haddå hörts öm. Kärringer å
gubbet! Ann idå känna ja si å hörå dömd där
dömd sett. Å beritåt! Å vänta på fammbuss'n!

Nä jag tog mä dä'n feecck jå forrstå betygå.
Hå stå att jahaddå e gött örningssimma,
å att jå va ärbetvelli, å arli, å haddå e gött
e satt mot folki. Dömd rekommenderi mä!

Förhöra

Dagen innan den egentliga konfirmationen var det förhör i kyrkan. Nu skulle vi -och prästen- visa vad vi lärt. Denne var naturligtvis angelägen att ge ett gott intryck av konfirmationsunder- visningen, ock sig själv, och hade därför angest vilka frågor var och en kunde vanta sig. Men då prästen var gammal och vi många gick det inte som planerat.....

Anschönt prässt' n ställdå knepig
frågen feceek' n allt' n rätt' å svar. Hå
kändas könnstitt pi nå sätt.

Att jämnt' n svåra rätt' va fall i örnig.
Män att pojki' n jölä sá vä mer
könnstitt. Renä trölleri.

Föralrä' n båkateLL sön sät å skruvå
pi sá kunnii läggå å. Pussti ut åtter
söm präss' n frågå på.

Nä präss' n tog på kömmå ått slantå
bär' nå länger å. Håm rördå hop
fråger å önger. Käpprätt!

N'Jöra' n feccek' e frågå ömm' nå fögl'er
aller nå. Håm värrt rö öppätter öra.
Hådd' n låst på justt hål.

Tomsvaljda! Tittå ått gölvå! Teg!
Så högt ått prässt' n främmateLL
-N'dåum frågå skulla å Jenny hal!

Håddå svärt å hällå sá. Föralrä' n
båkateLL N'hördå hör dom
finisså å snöt så!

Min präss' n reddå ut å. Låss inn
ömm' nå. Jälpt' n Jöra' n å svärt rätt.
Vå nt ju nå änni å jåra haller (?)

N'körrk-Svänn å Storläxx' n

Förre kyrkvaktmästaren Sven Leonard Åslin kallades aldrig annat än "Körrk-Svänn". Som pensionär agnade han sig åt att reparera klockor och annat smått och gott. Sommarkvällarna fanns han alltid, liksom många andra, nere vid älven där han rodde drag efter lax.....

(det ställe där notlaget satte i noten)

Läxx' n högg övä "kässta".
(namn på några gårdar)

Äfter soflianå. Rätt utå
Uhlins' dår' nå "Skopå".

N'körrk-Svänn högg tag
ti dräglina. A hånn fá på sá
n lärhamsk. HöLL. mot!

Håddå sá båkateLL. Läxx' n
drog bit' n å helå faen ått
strömmakk' n övatelL!

Sånn bär å å ut i Kungså
lä mä timmra som fl.öt ne
ått värrka utå stå n
(åhvens mittersa tredjedel)

N'körrk-Svänn hånn' nt sno
så forr' n ekkipåsca för unner
väghro' n ne mä Edmän' s.

Gubb' n båra sät hånn. Å böl-
höLL! Ti kömmå ått högkrok' n
vå' nt å tämkå på å.

Utå BåkkholLLm' n vå nä däggs.
Läxx' n vänddi buk' n i varå
å n'körrk-Svänn kunnå tå n!

På bessmåni höLL n tjuniå!
Störrst' n vi näm gang sit. Föga' n
likå lång sön n'körrk-Svänn

N'Jesus, hólká á n'fisská n'

Fran konfirmationsundervisningen minns jag en intensiv diskussion under en rast. Det var berättelsen om Jesus, och hans utspning av mer än fentusen människor, som fick våra känslor att svalla. Idag ler vi lite översende åt denna och liknande berättelser men för bara femtio år sedan ifrågasatte man inte lika självskert kyrkoherdens uppgifter.....

Já haddå i och försig hört historia farut.
Omun i därn Jesus, hólká á n'fisská n.
Å hör faintus'n kårer å n'massa kårringer å
bå'n värrt pröppnatt tå fam brö å två fissker!

Mann hä' vä'nt nog må hä' å!
Hå värrt tòLv körjer hólkáker över å!

Nu sit vi yssstā sokstuviigg'n. Allj pojiká'n.
Vämmå ut å inn på öLå ått Prässt'n. Fogå' n
osamm's Hóll. På kommå ti hammars! OLiká
meninget! Troddai! Trodd'nt! Brydd'nt! sai!

-Hånn jett lögil' sa'n Långläiar om Prässt'n.
-Hå nämn sitt slíki fisskär?

Innt vä hä nämn å. Åmnischönt ve haddå vörå
där'nå Stor-ån, Stor-Schiar'n å Gusschön.
Dreå notå, rodd drågi, sitt sioxå'n, lättmettiå
å kåssmåttå soljåddå'nl Hä vä möltysst!

Hólkáka'n värt å allri nä rekritt å tåL öm å.
Hå hamns'nt må förr'n hä ringdi inn i jäm.

Långläiar'n sätta ått prässt'n til vi kommnå in.
Prässt'n iddes'nt bry si. Förklårä ått n'dånn.
Jesus kunnå tökkå diam saker å hä,bordå vi
hä lärt oss ti skölå innå vi komnni hit.

A må hä vä nå färdipräia öm hör längt film
bro å två fissker räktå ått n'massa fólk!

N'gått hållå sá väL må Vitträ

Den som bemötte Vitträna högligt, och gick åt sidan för ett vitterigt, hade inget att frukta av dem. Den som dock var stursk och dum kunde raka ut för ett vinterbett i nacken, tappa en ko på skogen eller något annat. Den gamla folktron var djupt rotad i människors medvetande vilket följande får betyda.....

-Guss fre i stöga! Vi behöv tak övå huvvå!

Já vä nt nå gammal. å. Brydd att
pappa hällså på då viså viå gång
vi kömmå ti e köjja för å sôva över.
Fånn ju'nt kaffi ti köjja'n å!

Mann pappa visstå att Vitträ flöttå
inn ti, eller unner, stögå'n nå fólkå
lammå döm. Febosöger, Skogs-
köjer eller GåmmelLörrpå.

Vä'n båtå høyli jölänt Vitträ nå å.
Månn rett'n dom tog å hus i Hallvetå!
Då kunnå röm höggå ått halLs'n. Öm
hå då vä längt ti'n Jonnkå-Luddvik
kunnå nå vära färdivisså! Vä'n kår
söm råkå ut för hä'n gång. Gecek'nt
ur vag'n för e Vittertög som kommnå
Hå vä på natt'n n'klårä sá han!
Så berättå gammalå'n i alla fall!

Hå vä altn svärt å mörkt ti köjja'n.
Vä'nt gött å veta vår Vitträ stog närrst å!
Hå hämnå att'n visskå for si schålå å
- Guss fre ti stöga!

Ajj lavv jo!

En kväll i veckan var det bio. Under vinterhalvåret. Biljetten kostade en krona men höjdes så snartingom till en krona och tio öre. Naturligtvis genomfördes visningarna på Godtemplato-kalen ("Läschens"). Framför allt handlade det om svenska och amerikanska filmer. De senare medförförde att en del nya ord och uttryck tillfördes vårt talspårk.....

Ajj lavv jo!

Hä vä dä'rämnä Kärlekstilmä'n
sömn hurnä ti Jämnä'n dummhettä'n!
Bäkä'n ättter för dömn å sörrä öm
dä dämnä ölä!

Hä vä fall'nt ällä söm holl's mä'röm
mämn hä vä illä nog sömm hä vä.
Öm'n tog olä ti munnn å smäktä på'
röm vill'n foga'n pi å huskest!

Då allrä pojkkä'n kläga' säh vä
störrt omöjillit - e iag - å fä nä jörnt!
Öm'm it n'kröp ti körsei å tog olä
dämn ti munnn! N' gitit krusit! Sä röm.

Mämn ättter nä månter vä'n söm fär
ijänn. Dä'rämnä olä päss'nt hop mä
Häkki piära'n, Mjölkä koi'n, Plökkä
snöträ, Hä fram på bölä äller Kopprä.

Hä vä främm'n ölä Hördä filmä'n tell!
Vä'n nä för Lid'n ä! Där gätt å vära sön
hä händi vörä firut!
Immtä sörrä sät mykkä nä hä bär stä ä!

Vörä'n jägaräxäm' n

Även om begreppet jägarexamen var okänt innebar inte det att vi ungdomar släpptes vind för väg i skogen på jakt. Skogsvana hade vi mer än nog av. Att hantera gevär -och så småningom ladda patroner- lärde vi oss av de äldre. Därför överfördes gamla, beprövade råd om jakt till oss ungdomar. Råd som gätt i arv i generationer. Några exempl.....

Ajj lavv jo!

Hör'n drypkräkä bety nä otur!
(spillkraka)

N'ä inge'n skytt öm'n int fimm på ekkörr'n millä ögä'n å!
(rödhaken/"tjäderklockan")

GämmelLupp'n börja'n förr'n nättvätä hörs å!
(tjäderspel)

Fär e skogsduvä rätt mot dä bety nä otur!
Önn tetä'l lat -Tje! Tje! Tje! ä nä dä!Liga tek' n
Lat dom -Sii! Sii! bläjakklykkä go!
N'ämn hättä'r på jäkktlykkä mä å svärti mykkä.
Mämn du jett visskal!

Bässtä skötta'hä'ru allri släfft!

Hör'n tetä'skallä nä'r'n å utä' tyyvägä
skö'n si öpp. Dä kömmä fölkä!
Si tell att du hä skog'n båkätel.L nä du sökä pässä!

Lätt'nt hora dä tå blämspelä å. GammelLupp'n å illvar!
N'ä ru stånt lit tetä'n rönt dä. Äfter e stånn bli
röm tysst. Nä'röm börja ijäam jatt du si öpp!

Hä tälämo. Jurä hä gött önmä å dömm!

Nä'ru smyg på fogel'n. Jömmi ögä'n!
Hunn blä'int bätter ånn vä du å!
(tjäderspel)

N'ä allri skjutä på spelä. Imma pärmingä å klärt!

Kömm hög. Hä å förrst sköttä sömm jäll!

Mä'n hälvstövär pässäru på båkspörä - å skjut ått kväll'n eller dän ättet!

N'ämn allri gä för siktä nä'r'n hä kömmä på slägi å!

Ä nä tälä. Hä allti'n nä hölbrotter ti fikkä!

Nä jämntå'n lärdö öss diänsä

Hur det började minns jag inte. Bara att flickorna erbjöd sig lira oss pojkar att dansa. Även om erbjudandet kunde synnas betydande "egenintressen" i form av sex, sju nya dansöver och mindre än många egna extradanser per danskväll var det generöst gjort av flickorna. Och vi pojkar accepterade tacksmil.....

N'kändå sai fögå'n chenerå nä'r
tråvå opp ti Lärchen, känknes
på'n gämmälL 'n vevgrämmööL n,
än hoper stenkäker unner årmå.

Jämntå'n ti byn häddå jett sa'n grönå
på à lirå öss pojker å diänsä! Atå-
diänsön Tango å Fäxtridit. Nå mer
toldes dom'nt lavå förstrivnå å.

Dom' vä'nt dum jämntå'n å. Geck å
lära öss diänsä häddå röm fl. Lenå sakrä
diänsor. Å värrt liksom mer åtterfråga!
Int toldes vi diänsi mä nä ännri ener å.

Män hä vä'röm vä'L unnt. Häregu vä'röm
sl. et mä öss! Ann vidå unntres ja'ibLän hör
täå'n sag ut ått dom'nä vi häddå holLä pâ
å höfti på'röm n' hel'n kväll!

Te snäspringå frammitt å barå si'Yra geck brå.
Värrå vä'na nä'r n skullå snörrå åtibåk! A hä
vä' di' vörå fotter lä'si på fottrå'n ått jämntå'n!
Dom' hämn'nt umni! Vä'nt kvikk nog!

Mitt i övningå kunn'n fâ brytå na grämmofo
tog på värt för sikig. Gått vevå öpp' ni' Förرت!
Asså tebåks ti'jämntå. Gu vä' vi llamgdå röunt
öm kvallå'n på Lärchen.

Hä geck! Dom' lirdå oss å diänsä! Hä å mässt
ofätbart! Vi slapp stå utå binå'n å tittå. Söm
mångå illå pojker. Häddå nä vörå idå hadå
jämntå'n vörå ti' n'diem Gimmis-bokå! Allehop!

Äfter söm värt vi fränåri. Väggå mer å mer!
För ti Siämisi Järlum, Kävå jäm, KäLä n,
Junngå, Hämmär n' jå mässt helå valå!
Ällri glömmä ja hör jämntå'n sl. Let mä oss!

Läggå vöråt

Vi spelade i ligsta divisionen. Kom aldrig högre. Det räckte inte att bara kunna springa. Hade det varit avgorande hade vi spelat i en hög division. Kanske allsvenskan? Från det snön försvarn till den kom tränade vi mest varje kväll på vår plan i Åsen. I timmar. Efteråt en fika på "Knisspas", kaféet som låg intill Vi sprang till träning, under träning och hem igen.....

Trojå'n vä' guL å böccå'n svärt,

Vi höLLs ti' järrsgåsseriå kömma
alrin ur å. Ännachonnt vi språng å språng.

I sanningås nämm vä'nt å offtå vi vä fullt
å lag å Aljijikrå å bånschutningå'n

stål mykkå skällit å fölk tá lågå.

Iblånn vä' vi jävditt på höggå. Innå.
Männ n' dommar n blåsså igang då

blåsså försånn vöråt börrt.

Vi båra språng! Dårt boll'n vä' vä mässst
hela lagå! Då ännra ligå hämn' ut må!

Vi vä' sön n' stövåra på dréval
Männ' skullå ju hä boll'n mä si' å! Å där
språkk å. Då ännra ligå jolå mäLä männ's
vi vä'ne heL' n' kruå åtter böllschlingå'n.

Hä geck baträ på träningå'n. N'visstå
vä' n' ännra skullå jåra! Å kunnå slå e
krokben utå att nänn dommar blåsstå!

Äfter träningå e Lorångå på Knisspas. Asså
väråt vi skullå farå på löråkväll n. Å diänsä.
Hadd nt skäld mä e smöLLi tåkttkiprä å.

Unnes öm'nt ja' hä löggd ti båna menå?
Säggåt Lidens SK spela ti e högå serie!
Å att ja' val. så brå sön'n dämm Nordal!

Värt bär å stå å diänsä närrst?

Var man hammade en lördagskväll var inte givet. Det fanns bara en taxi på byn. Var den tingad av någon fick man vackert försöka hänga med dit den gick. Alternativet var att stanna hemma i byn. Var det dans på "närhål" (Sillre, Sandisæset osv.) kunde man beställa en andräköring men då missades en viktig (?) första timme.....

Sännäsi? Järlum?" Kœvl ånum?
Vå nt ná pâ Ås'n hânn hâlja.

Två villå ått Järlum för musik'n.
Tre ått Kœvl ånum för nå jämpter.
Schälv villå jå ått Sämnäsi i
sämmä årrå n.

Hå vä'nt gött å fâ hüp å! Å int
värt å nå bâtter nå Höggsett si ha
va tingå ti Kœvlân. Hå vä bâr å
klivå inn å följå nu hâ.

Hå vä'n lång'n kvâll. DâLitt! Jemta
frin Jinnâlförs vä på Sämnäsi nu.
Å'n dâkn lönnsk n från Sörbygdâ
söm för å smög åtter å!

N' skulli nog hâ teu s'Ykel'n å äkki
över skog'n ti Sämnäsi!

(droskigaten)

Schätkä

En höst började vi spela schack. Ja det vill säga i mer organiserad form. Spela schack gjorde man lite här och var ute i stugorna också tidigare. Vi höll till på Tinghuset. De flesta kom från Byn och Dacekebranna men även andra byar var representerade. Ofta var 10-12 bräden igång samtidigt. Efter ett år ville vi prova våra krafter med någon klubb. Det blev Bispgården.....

Jå sät dâr'nå tredja bôl å.

N' Nissä å'n Erik sät föra mä
å'n Bior åtter. Hör dâ åmrä'n
sät nimis jå'nt.

Hän ja möttå hâddâ vîtschorrtå
å slips å'n svärt'n kösstym.
A sog på lippå'n. Jå värtti närvös!
Hâdd'nt mött n tökk'n n'kâr å.

Hän sät lämja å fomaderi. Rätt
söm hâ vä spitt'n ögå'n ti mai!
Sköt fram pjasa'n mä lämgsfingrä.
Å hârrkLå sâ i ett.

Att halvtå mä spelöppningar å
ållâ teoriâ n! Jå slög sâ forrt ja
kom ått jå! Sâ gât't n jara hemmâ å
i blånn för å jägå opp dommlu!

Ätter nitâ'n drâg bjudd'n remi!
Hå vä mässst tommat på brâdâ!
Lâsâ på slâpps'n! Röblömmil!
Svetti! Sög på lipp'n! Villâ dâ'n!

-Hå gâ'nt å spela mä'n diimm! sâ'n
ått en æ'n Bessgalâr. Synnes hân va
förbannad. Vå joLâ ha mäg. Hâddâ
ju teå'n halv'n poång! Öavjort!

Vi fecek bârå två poång mä oss hem.
På rá tre flörest bôl' Lâ' N'vinnst å två remi!
Bessgalâr å diangdâ oss mä 7-2.
Mânn hâ vä e lârorka ress för oss Libor.

Äpelsinrängnä!

Trettondagsdans på Viljansborg i Silre. I amonson lockades med "Äpelsinregn-fina priser!"
 Ett mycket uppskattat inslag som lockade äldre publik. Det gick till så att några vinster
 lotter gjördes i apelsiner. Tillsammans med ytterligare nära hundra apelsiner kastades dessa
 sedan ut från scenen under en danspaus. Denna kväll utgjordes högsta vinsten av en komplett
 kaffeservis.....

Hå vå nå in i Hällveti mā föLK!
 Stog fögā'n på tåin' n ått värvāc' n.
 FrämnmälL lag äpelsinā'n på
 e stort å fat. Färdi å sl. Länja ut
 åt publik' n sön trängdes neätelL.

Först prisvä'n Särväs. Kopper,
 fät, åschätt, snipa, sökkerskål
 kännå å bröfat. Hå vå nå dyrt å
 sl. Låg från e Länn sönäteL. Jäldi
 å hällå sá främmäl.

Nå äpelsinā'n sländges värri å e slägg-
 mal. utå n all lika! Mitt på göl. vā n hop
 mål kärer sön svor, skrek å spändes!
 Frumimmrå hólLs åtter väggā'n å
 hettå kär' n sennå ti renå vanvetå!

Hå vå sön e storå Mörtvä! Hå krall.
 överåll! Mäss tå miit' n på tuvå! Å hä
 vā där hä bördia å rördes nul! Hå vā
 dår n kär' vā go å hä sá öpp! Först på
 kniu å sám på benå! Hå vā e syn hä!

SL. lips'n åsl. Let'n jämms å knut' n! Enå
 årrmå på rokk'n hängda ti nå trierti-Härlå
 spreti åt alla håll! GLåsogå sonnersLee' n!
 Lit'n, full å förbannad stog'n di å hyttå må
 knöt'n nivåri'n å räl. dñ hñ'n kunnå.

-Era ráå jävel! Era ráå jävel!

Jå hñ allti sitt nå värri släggsmål! Å kom'nt
 å fi järå nå haller! Hökk'n sön vänn särvis' n?
 Döm sá hñ vñ kär öppifrä'n sökkni. Stor sön
 e hus! Å att hán hiddå teå lott' n tå gubb'n dämn
 sön stog på gölvå å räl. dñ

GömmasLä

Ett, bland många, roliga minnen från uppväxtåren kommer från Viljansborg i Silre. Från dans-
 aftarna där under vinterhalvåret. Det gällde förvaring av medfördå halvlitrar. Ordningsväkten
 var yttrest observerat då arrangören riskerade sitt tillstånd om "rusdrycker fortärdes i lokalen".
 In kom ingen med sin flaska.....

Vekam'i n vå eldro. Trångt å värrnt.
 Utåtell. vñ ni gorkålt. Virien däns
 gammäl. å n' modarn. Mångå svälå
 å sá nå hñ vñ n gämmäl.

Uta yssterigg'n vñ nå n' kässtverträvå.
 Oskåtå dit minn väl. öpprämt. N' schu,
 åttå häl. vlytrer vñ innstök'n ti travå'n.
 Låg å vänntå pñ nå svettigå kärer.

Fämmåtå n, tjugå grader. Iskällt å brämnvin.
 Skruvvådå å kåppsy'l n: -Häjj dä!
 N' grimåsch! N' kavykk på näkk'n!
 Sväljdå Huskesi! - Vi tñ n jävel tell!

På må kåppsy'l n jäm! Inn må' n svärrt' n
 Lakeröll! Sänt örningsväkkt' n kändi nå.
 Flåsskå inn i hól. Svett' n tñ pänna frös
 fögå n thop! Kalit' om förrå n å!
 Täkk å løy' för llingkällsingå'n! Utå dömm
 hiddå fall helå konkårogen frösi hop!
 Åmschönt döm vñ vål. värn innätellL.
 Åtaministöni öm' n kömna nära kam'i n.

- Nu ärå n' modarn jäm! Gått in forrt dä.
 Jälldå å himmå rönnat hörnå. öppiför trappa
 å inn jönnom därfå dar vakkå n stog å lukkå.
 - Javärt! N' äen en bjuddå öpp å!

Färrjär'n

Det var en liten färrja. Drevs via löphjul på vajers där älvens starka strömm utgjorde motorn. Passagerarna bestod av någon enstaka bil, hästskjutsar och folk från byarna på älvens- eller "ins" som den heter i folkmun- södra sida. På den sidan fanns också en liten stuga där "Färrjär'n" (färrjarken) kunde villa ut mellan turena som inföll var gång någon ville över ån. Värt kunde det vara för färrjär'n på lördagsnätterna. Ungdomar som skulle till och från dans. Kanske med sällskap som skulle tillbaka några timmar senare. Sömn var knappast att tänka på och man får förstå om färrjär'n var grinig.....

Döm vä gråm jämstā'n sönnå färrjā.
Sönnā in. Hä vä nt kömnestitt ätt vi
spräng åtter döm å.

Feeck'n följā nānn hemm vä'n ti
Himmel'n. Männ'n gäkt förbi Hallvetā
först! Tur å retur. Färrjär'n!

Hän vä sinut å ellik nä'r väkktes
på lördanittā'ta nägen sōm förrst
skullis söt å sānn näret ijänn.

Hä vä illi nog förrst gängā. Värt
å flera börrda färrjär'n på å tå
tonå rekktit. Skallidå ut döm!

-Ha skö'nt faen hölls må rá hinnal! sā'n.
-Kann jaLpå' ri schalLvi! Hä å liki latt sōm
frimning! Öm änn innt liki rölit! lä'n tell.

Sänn lä'n bät'n därmä nörlnäns sisst vännä
han jölä på lörda'n. Innå hän knöt så där
ni lillstöga. Friära'n fececk ro schälv!

Känn unnes hör Färrjär'n hä nā nu? Övatell.
Öm'n hä ersatt n' ödann Käron där'nå än sōm
död' n skö' över? Ä'n sōm far blimmt já brydd
om'n hä liegt n'bit därt mä nörlnäns å lätt
döu'n ro schälv
Attminstönä på lördañträ'n!

Män färrjär'n fä'nt schynamä börrt ått jämstā'n
sönnå än vä näämteng Guðömmalit!

Svärt BLixxt'n!

Det var fint fotbollsfrämmande i Sundsvall. Hälsoingborgs IF med Malte Martensson -Svarra Blixten- kallad i spetsen. Naturligtvis näste vi se matchen. Se "Svärt BLixxt'n" själv. Även om det innebar en cykelur på närmare tio mil. På tunga, klumpiga cyklar forutan växlar och andra finesser. Lägg därifl efterkrigstidens diliiga drick på lika dåliga grusvägar och ett rimligt antagande var en eller två punkteringar - per man!

Hä vä nt nū könst neöver Marggäl, Bäkk'n,
FLyggä, NibbölLä å Söndas å. Hä hutta mä
mässt helä tiå. Männ sānn värt å segt!

SLättä'n förbi BäggbölLä, Loning å Hängstå
vå drYg, BLässä nā motvinn vå nū sōm öppförl!
Äfter LämmiskäL'n värt ån Pommäk på kafe.
Sänn neått gämmelLbro'n. Öppförl på sorså.
N'dryg'n bäkkä! Sänn uttöri ti KövLånn!
Over Ostänslättä'n gecek å lätt!

Fölk nā förbännt. Döm räl dä på laktärtä'n!
Livys levånes Skänkinget på plånl! Häddä lässt
om döm ti skolå. Att döm vä nā kombo!
Männ döm såg mässt ut sōm oss! Likadånn!
Hä vä dä vi fececk syn på i Svärt Blöxt'n!
Högertyter'n deres sōm dreä oss ti stå'n!

Nå värrä häddä vi allri sitt ål A ändå häddä
vi spelä där nā HöLm. Jimmäforris, Justtorp,
Inndål å fläri ställt römt stå'n!
Fägervikära'n yrä sōm nā vingskönnä fögLer!

Kir'n flög sōm n'sis ti'n pás! Böll'n sät pā
fötrå'n att nl! Tvärvändal! Snoddä! Sköt!
Äfter e litta stånn räl dä 'vi'! Hä vi kunnä! **Svärt**
BLixxt'n! Svärt BLixxt'n! Rössä svck oss!
Äfter n halvimmä let å asset! Kunn'n nā mer!

Hä vä mykkä å präti öm nā vi åkki hem!
Iblåm gätt vi stånn dår nā väg'n å visä värran
hur kar'n häddä jörrt! Vi värt mässt osäms!
Hur kar'n häddä dribbLä, sköta, sittå huvvå tell,
fitt Fägervikära'n å färi åtibäk, ånschöLes å
överlännä. Svärt BLixxt'n glömmä jä allti!

Åljäkttå

När'n Årvid hā kunnā stulā

Jag är uppvuxen med jakt i alla däss former. Småvilt och storvilt. Med hund utan hund. Jag har mött och jagat med många duktiga jägare. Men ingen som överträffat min far. Ifråga om bredd och djup och med torvikt lagd på det praktiska. Lågg där till tålamod. Inte var det underligt att jakten kom att betyda mycket för mig allt i från den första jätpen -sald för tre kronor till Knausti Sundsvall- under tidigt 40-tal och allt framgent.

Även om småviltjakten gett mer utbyte i form av personliga episoder, handelser och trivsel är det naturligtvis ålgjakten som domineras minnesbilderna. Därför kommer här, samlat några minnen från ålgjakten i Liden. Det bör tilläggas att man inte ansågs "Voxen" (vuxen) förrän man nedlagt sin första ålg.

Jag har valt att återge sex olika episoder. Episoder som tillsammans ger en bild av min ungdoms ålgjakter med "Husåslaget" eller "Astinära'n" som det också kallas ibland. De som inte var med på den här tiden skall ha i åtanke att inga repeterstudare, jakträdior, älgragare, skogsbilvagnar, kytrum och andra bekymrligheter var i bruk innan. Liksom att det var få som utövade ålgjakt. Husåslaget (9-10 man) var nuist infull ensamma om ålgjakt på arealer som idag delas av mer än 100! Algarna, som var få, hade med andra ord stora möjligheter att klara sig under de dagar (3) som ålgjakt pågick.

1. När'n Årvid hā kunnā stulā (När Arvid hade kunnat do)
2. Innā åljäkttå (innan ålgjakten) -(Klockarbössan 1)
3. Nā öxx'n stopp (när oven föll) - (Klockarbössan 2)
4. Äfterjätt (efterit)- (Klockarbössan 3)
5. Stärk-Kåsk'n (En stark kask)
6. Nā åljā'n jävliā mā mā (När ålgarna retades med mig)

Redan tidigare finns tre andra episoder från småviltjakten berättade. Dels Förrstā järrp'n, dels GriffoLek (tjäderspel) och dels Förrstā härrā'n (Den första haren)

Det var mörkt när jag nådde passet nerom Unandersson's hällan. Varm och svettig efter den långa vandringen från Svartabodarna längs basvägar och stigar. Byte till en torr undentroja. En kopp kaffe ur thermosken. Vintan på dagsjus och hundsläpp.....

Kolsvärmt å källt. Skogsträngt.
Slög nā äkträsor. Straxx
neā Hälla frimma kalkallå.

Hördā humm vörā'n vässtidell.
att Långsnidmyrai Åljā'n vi
ringā i går ättemeddai!

Kömmā närmäral! Spittā ögā'n
imäteLL! Inn i gränjhål'n
vässtā för mi!

Hå pjässkii teLL ti surhöLä!
Såg nā grätt ti skummursskä!
Spämmä bæggä hänrä'nl!

Hälli vä'nt mer än fämmni meter!
Järrä bullhä! Finngrä på åvtrykkär'n!
HöLL ijann änddä!

Fiae'n! Dän' bläckti nā teLL jäänn!
Förbannadā mörker! Jā värrt
fogā'n svetti!

Hunn drog å sonnā för mäl Att
Fläkämryå teLL! Skälla dög
borrt båkå Jenås'n!

Hå bördä på å juusni. Niämting
rördä så neā Hällat Nā grätt!
Sattå opp bössä jäänn!

N'kar ti gräkt länā geckå huvu'n å
nöftia linnjäbaral! Mā'n stor'n grå'n
kömt på rygg'n senni!

N' Årvid Melin i MärggåLL Häddå
hätt sā från byn å hitå'n fämm örn
märrā'n! Mitt ti åljäkttå! Tokfii'n!

Jā källsветtes där já stogi! Å frös! Å värrt värm!

N' Årvid vä'nt nā länggt från do'n dämn märrā'n å!

Inná áljakkta (Klockarbössan 1)

Den sades vara tillverkad i Bodø. Av en vapensmed Larsson. En rakräftlad 28:a, lång, tung och rostig. System Remington och avsedd för ett skott. Jag hade lyckats komma över denna klenod inför årets älgiakt och kunde nu legga den släiborrade "Biljär'n" i kultiver 16 åt sidan.....

Säxx tömmhyllser följda mā á.
KL ökkarbösså. Hu vä rössti á.

ful á fättis ná bulleter har á var.

Mämn hu lá hädå vöré e rekktu
döss! Lökka sön bär främ hallsingå'n
här langå håLL hii iin vä!

KL ökkarbössai! Hu vä menm nu! När'n
sikkti ätter n'dann åtkänntiga siidå
fogå'n huuskes n telL Då hännå vä nä!

Feckt tig ti e kuLiäng yessi byn. E tjufyri.
N' gatt hämmrei telL kul'å'n fört te å fä'
röm ti hyllsa å patronläggi!

Först hadd'n litl bl'y ti tångå å sinn e
stallkulå å sain mer snailit bl'y. Gatt
värå donå ått Storoxx'n!

Styffå å krummatt. För läddninga vä tee'n tå
mormors Evánjeli Härold'n. Dånn tining'n
vä injuk sá hä värrit tått!

Filå å vri fässt rönnkulå ti hyllsa. Övanpå¹
förläddningat! Nu vä ná klårt! Gitt annndå
offra e skött å si - om bösså håLL hop!

Knöt fässt å ti'n gämmel hágå. E snorå frän
åtvrykkår n ti mög sön håLLs bakå'n tåLL.
Knepjum ögå'n å drog å!

-PANG !!!!!!!

N'schujäylä smäll! A e möL'n tå kruotrök
å Härold'n! N'kunnå körå nässt helå ärrma
jönom halå ti plåttonnå ja stålt opp!

Fä'n vä karit jå vä ná ja drog ti skoggs.
Annshönt boskölv'n mässst nadå båkk'n!
Då hännå va e rekkti å Dunderbössii hal!

Nä oxx'n stop (Klockarbössan 2)

Det var som förgjort. Upptag och drew flera gånger om dagen. Men med få passkyttar blev det stora luckor och ålgarna visste att känna sig för. Sista dagens morgen. Jag hade tilldeletats ett pass väster om Backnybodarna. Ett pass där nog ingen på alvar räknade med att älg skulle visa sig. Samlingen var nämligen den att tilltron till min Klockarbösså inte var särskilt hög. Det hade skojats friskt om den i kojan på kvällarna.....

Sät på'n stöbbå å glöddå vässtöver myrå.
Häddå hörn ná glaffs tå Rudöls humnå'n ått
Böxmyrå tell. Bådå gämmel'n å välp'n

SöLå smög främ millå ná risgråner. Nå örre
slog spelå ut på flåkå. SöLå feck fogå'n
rösså å glittå på KL ökkarbösså där hu stög.

Hördå nä! Nå töngt! N'kvissst söm bröts! Nå
smäschäLL ne ått Bjässjärmä! Opp åtter bössä!
Spittå ögå'n börrat Rikkards knuL'n!

BL åtkå tell! Inn i länggrunå'n där båsväg'n
näddå myrå! Å dän kömm'n! Räkkenes!
Hördå knippå ti latklövå'n!

Snett mot nail! Lå opp bösså på e gren! Hördå
flåssi! Å humnå'n stråkå båkå telL Järrtå bulltå!
Månn höLL innå sköttå ann! Långt e håLL!

Nu! Knäfti humnrat! Vek inn ått skog'n! Körnå ti
rigg'n! HöLL hogt! Å främmatell! Drog å!
-PANG !!!!!!!

Söm e sölformörkels! Tå svärtkrut å Härold'n!

Oxx'n råmdå sá jå höffå rått opp! E nytt å skött! Fäen!
Hyllå vä åt Fecck båra ut mässing'n! Opp må kniv'n!
Pitål Å vril Nu sá! Inn må e nytt å skött!

Värt stånes å glö! Hä vä nt sám! Månn hän låg där!
Sá'n kömmå känghetå! Nu åvylär skulla pojkå'n fä för
allt skirpråt öm KL ökkarbösså! Så hå sa!

Spöttå börrt åtter myrå! Opp må yxå å kiftebörk'n!

Äterätt (Klockarbossan 3)

Vuxen blev man när den första älgens skjutis. Det hade sin bakgrund i flera faktorer. Dels var det snärt om älg, dels var den mycket skygg, dels var det, som en följd av detta, förenat med stora strapsarter att jaga älg och dels -och inte minst- vet var och en som burit 30 kilo ägköt på ryggen i 6-7 kilometer att det är ett tungt arbete. Mycket tungt.

Sannolikt var det också mot bakgrund av dessa faktorer som lokalidningarna varje dag återgav skyttens namn, ort och djur.....

Hä stögl Ti Tming! På torsdå'n.
Att'n äl'jjuur nerläs süssi jäkkidin
ta'i Ingemar Åslin i Lid'n!

Jä lässät tiningå hel'j kväll'n. Öm à öm
ijäm. Månn inut nå öm Klökkärböss!
Så myttja spektikkel, som jörtsis tå à
Hä kimndes val, nä'r'n gecek jönjom byn.
Att'n intå vä nämn snäripiä lämger!
Änsl! Hä vä fulä remmner nu! Så hää sá!

Tykkia nog' jamittå n vä mer intresserå à!
Kässä ögä'n på e fannå sätt! Mer tränå!
Kunnii bli röllitt på Bånni'n ått lordå'n.

Gätt kannscha hallå på så littä mer nu! Ä'nt
värä lug mä så mångå Osköt'n pojker å.
Schutningå mi häddå ju stått ti tiningså hu!

Hä klärt n'gätt berättä för allå som frigåt:
Ett skött! Oxx'n stop direkt! Vä nt lönt
kösså på ná mer! Å spottå borrhri grusi.

Hä vä e fel barå, Klökkärböss!
Ing'n frägtå ätter Hu'äl Häddi Jämnå
täLi öm hinni e stånn!

N'hä sköta äl'jer ätter n'damm å.
Månn inung' n jä minns så tyLitt som
ÅLjox'n nä jä värt rekkitt vöox'n.
Önn inut hä å för Klökkärböss åmndå?

Stirk-Käsk'n

Vi bodde i Elsas stugan i Vallsjöåsen. Hade fått i oss lite mat. Låg å slövändade på kaffepannan som höll på att koka upp. På eftermiddagen hade vi passat, fått, grovstyckat och hängt upp kött av två älgar i skogen. Lars och Ernst gjorde sig redo för en välfortjänt kaffekask med bas- ingrediens ur den medhavda flaskan lagarbrännvin.....

Hä vä hogilitt n'röm sl.og ti köppa'n.
N flitt'n skvåt kaffé å sám Bräunvin.
Skryvdå på kappsy'i n, söm säkerhet,
om flässkå skullå stål.på.

Sig på värien. Vä'nt härja å kässü ti si ii.
Drog lippa un åtåbåk. Så tännrä n synnes
å sil'å lufti n jönnom. Löffå köpp n ått
häka teLL. N'knykk på näkk'n

- Häjj dä!

SLännjdå jussom kässk'n längst båk i hälls'n!
Feck'n över smakställa främmatet LL!
SväLjdå! Vä pojker låg ti översläfå'n å
tittå spänt på gubbå'n neäfor oss.

N'Lars grintå illa! Föjä'n vre sa! Huskes!
- Hä vä stårt dä hännai sl.og'n ätter mä.
N'Armst häddå vörrtå schål, som'n pinnå!
Öga'n for runnt i skäel,n ått n. Tittå ått oss!

- Hä å pojkjävLå'n hänni! skrek'n Ärmst å
for ått dära. Spöttå frässä utitell.
- Döm hä sl.çe vätnä ti flässkå'i så'n nä'r'n
kömmä inn tebäks. Skräta sá tåri'n rinn!
N'Lars vä mer full i fiien. Förstög att hä vä vi
söm häddå vörri främmä. Såg å nög på ögä'n
vörä övätell. Att hä vä nä fänsyg på gäng!

Nā älja' n jāvlas mā mā

Väster om mig fanns en liten å.. Bevuxen med gammal, tät granskog. Åsens spets slutade där jag stod på pass. Söder om mig såg jag Svartjärnsyran och norr om mig ett litet hygge med cirka 200 meter dit skogen tog vid. Öster om mig -bakom mig- Bolagets marker.
Plötsligt hör jag ett skrockande ljud på åsens södra sida. Ganska långt bort. Ett svar kommer från den norra sidan. Älgar som talar till varandra. Jag gör mig i ordning. Hör hur de närmar sig varandra. Och mig. Några tunga tramp. Kvistar som knäcks. Så blir allt tyst. Helt nära mig.....

Kuldu ögā' n inn i gränjal.' n vässtā telL.
Ålja' n vā' nt nā längt bort i. Bösshäll. Lā!
Värt fién skulla' rōm kōmmā närest?
Jā vā' fēn i måg tyssāri' n'en gräste n!

HöLL åndā' nl Hördā e pjässk pā närsai'
Jävlä! Döm vā' pā väg ut nārā för mā!
På väg åt bränna! För lungen åt håLL!
Haddā Tölyveschu saxxā' n.

Jā smögg närover brännkäunt' n. Nu spräng
n'äl! Gått schymā mā jā' nl Hördā knippā
ti lätki övā' n! Kvistä' n söm smäl. Nu!
Tol des inut nā lingen! Spämäda hämära' n!

Kömmä lönkenes längst öpp på bränna!
N'flitt n öxpäsi mā cYkeleksyrl! För länget!
Gått andād fressstā! A skrämm n öm innt annal!
Fä' n å gä tebakkā in på bönnskog' n!

HöLL öpp! Långt främmatell PANG! Öcx' n
på båkbenā vända! Sämmä ett ti båkks! Gått
öpp å titä. Åmschönt jä vissst hā va för längt
e halL. N'humuräfimmiti meter!

Nämteg rördā si neatell. Sönnä for dar jā stätt!
Trö' nt du e ås ti äijoxxä kl. iv främ ur gammel gränä' n!
Vännä bresia' telL. Titä på mäg söm stög övatell.
Utä å kunnä jätä näinteng! Gått å mā' n! Störox' n!

Värtt sā simst sā jā brändä å e shoxxtā'n römkul. å!
Främmatell. Säg blähimmel' båtä kömäl! Månn
inntä fién vändä n'hänn å. Rösskä telL pā huvvä.
Så ja skullä si ållä pigga' n! Lönkkä imm på Blåges!

Då hämmä vā sisst årti jā jägä mā hemmstöppt kula' n

E ovärsnätt på Stor-Schää'r'n

Fritz, Lars Ingvar och jag skulle fiska några dagar i Stor-Skäljsjön ("Stor-Schää'r'n). Fritz åkte på sin nynköpta Husqvarna 125 medan vi cyklade. Redan i Dacke var han ifatt oss. En punktering tog sén tid. Att Lars Ingvar och jag sedan hamn fart honom där han svettig och varm gick och drog sin ögonsten i vägbyggena mellan Oxsjön och Hällsjön är en annan historia. Vid Skäljsjönet beställdes vi två liter mjölk till kvällen innan vi lossade vår länade bil för att ro över Dammsjön och Björnbajen till Djupsundskojan där vi skulle bo.....

Haddā sitt ut nā sixxer där mā
Grönöld' n, vässtā Grönväll shöLm' n
inna vi jordi kväll på Djupsönnä. Åter
e stånn värrt å ej jävla ovir!

Tog på blåsssa! Asska mulrä! Blixxä' n
åvlosia värä' n! Asska kōmmä rignäl!
Vägä' n gecek två ålnet hög ut på Bjälj' n!
Å vi söm beställt mjölk på Dämmäl!

Vi drog löttr öm resa! N'Fritts vānn! Å
kunnä leggi kvärt ti slaf' n å mā gött!
N'Lars Ingvar å jág drog på oss rägnkLänä
Låså bat' n å jeddā oss ut på Björnbål' j' n

Hä störrmä mävvim sā vi fogä' n Sörrä pā
vaglioppä' n. Inna vi vissst öLä tā strok
vi jömm Grönunsunä å ut på Dämmeschön
Bät' n feecck vi ösi stup i ett. Hä sl.ôg im!

Två liter. N'Lars Ingvar haddä spendedböxxä' n
på sa! Jeddä fimmst öre i drisks! Täkki å geck
ne ått båt' n. Lå ut för å tå oss hemm ti köjä.
Männ nu vā' n å åkä mä viegkämmä n å!

Åmmschönt ärä' n stog söm sprättbågar tog var
tag knäfti n'meter! Vi stog mässt still! Letta öss
inn åtter länna! I viker å båkå Odder! En roddi
å en össtä! Mässst helä' ti å!

Först nā vi tog på näddi DjupsönnshöLL'n
feecck vi litit lå tå skog' n. Nā vi kömmä ti köjä
unna' n Fritts vā vi båddi vörä närrst. Hä vā
(andtan)

Yttkässingå

Vijobbade med röjning, Anton, Gunnar, Nisse, Gunnar, Predikanten och jag. Under en matrast kom någon på idén att kasta yxa. Se vem som kastade längst. Sagt och gjort. Alla, utom Predikanten, dehög med liv och lust. Han föreföll helt omtrasserd.....

Skäffia vä blåmkt å längt. Svart å
fi nimm rekkti'n snärti' ti Hä värnt
mässt segs! Ämmer. N' Ämto' n, sön
vå läng å stor stögti'n klåss för ság.

När'n kässä flög yxå som e sväl mot
himmel'n ovatell.. Å jussom fläddai!
Vi ämra'n hölls n fiamma'n meter -drygget-
bikäftr'n Ämto' n. Vä'nt nä jirå dit'n å.

Präddikäunt'n lag i slöttitå på oss. Vä nog
littä intresseri ämndai! Jusst sön rässtå vä
slut steg'n opp, börtså tå sá å sá fitt oss;
- Tå hitt yxå pojker! Å sá spött'n tu navära'n.

Inggå siörrer! Ingg'n ämssäts! Innä nägenting!
Tog bärä yxå å slämjdå väg åt Hä vä på natt'n
vi säg vä hu slög ne närr! E lämgkässt! E
hällvetes lämgkässt! Vi värnt foggå'n skämmli'n!

E släkkt å käss hä allri jörrts där'nä Lid'n!
Innt ti nä fannå sök' n häller för diamm del.'n.
Trätti meter -BÖRRTAFOR- n Ämto' n!
Gått hä vörä e hogrä mäkkt som höll ti skäffia!

N' diamm yockissimstävlingå ne på ämngä glömm'nt jä å!

N'Ämst å storjäddå

En fin vårvintersöndag besökte min far och jag Ernst i Lillvallsjön. Efter sedvanligt kaffe och pratsund föreslog Ernst att vi skulle följa med och vintja hans giàddaxar vilket vi accepterade.

Vi lässkä väg längst ysst i schön.
Att Libikkssåt't n. Geck latt å
gå. N' töm skärtå oppå is'n.

Sax ätter sax vetj'n. Ingår jäddai!
Förr'n vi tog på kömmä ått
Norämyrna. Närapå hem.

- Hän'n i nä en! sa'n Ämst
närr'n löffå ti linia. Å lä tell:
- Hä å e storå en å!

Feeck kännä vi å. Hä vi tóng.
- Hu hä lev'n jävel! sa'n
- Å foga'n schäL nu!

Sämittimeter för sämittimeter tog'n
ått sá linå. Sá nt jäddä skullå
järra n tokrus å slå dän si.

-Hu å bärä unner iskänn' n nu!
sa'n ämndikktit samlitit sön'n
spitå ögå'n dit i höLå!

Sig jäddskäel'n där'nä höLå!
Pipå må gummimitut' n dirrä tell!
Hä vä'n sön' nt stämmidå!

Tog litta tell. Tittå på mang å sá
-Hä å du sön hä örnå dä hännå?
fässgillrä ti sikhå N' Ämst
skrättå sá tarå'n trilla.

Jä nekkä jä. Männ hä jälpt'nt å.
Känschä nekkä jä nt tellräkkliitt
kräftitt halter å.

Källor

I avsnittet "Ritat" har jag delvis inspirerats av tecknaren Bert Olls. Hans mustiga, kraftfulla figurer -ofta fångade i genuint vardagsnära situationer från förr- är i mitt tycke suveränt återgivna. Jag rekommenderar hans böcker.

I avsnittet "Berättat" handlar det helt och hållet om egna upplevelser.

